

รายงานการวิจัย

เรื่อง

ความเชื่อของประชาชนต่องานประเพณีปิดทองพระพุทธรชินราช
ของวัดทางข้ามน้อย ตำบลหัวไทร อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา

People's Belief toward the Phrabuddhachinaraja-Gilding
Tradition at Tangkhamnoi Temple, Huasai Subdistrict,
Bangkhla District, Chachoengsao Province

ชื่อผู้วิจัย

นางสาวอารียา บุญทวี

ศูนย์ศิลปะ วัฒนธรรมและท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๖

รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

เรื่อง

ความเชื่อของประชาชนต่องานประเพณีปิดทองพระพุทธรชินราช
ของวัดทางข้ามน้อย ตำบลหัวไทร อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา

People's Belief toward the Phrabuddhachinaraja-Gilding Tradition
at Tangkhamnoi Temple, Huasai Subdistrict, Bangkhla District,
Chachoengsao Province

โดย

นางสาวอารียา บุญทวี

ศูนย์ศิลปะ วัฒนธรรมและท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์

ปี ๒๕๕๖

งานวิจัยเรื่อง : ความเชื่อของประชาชนต่องานประเพณีปิดทองพระพุทธรชินราชของวัดทางข้ามน้อย ตำบลหัวไทร อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา

ที่ปรึกษา : นายจินดา เนื่องจำนงค์

ผู้วิจัย : นางสาวอารียา บุญทวี

หน่วยงาน : ศูนย์ศิลปะ วัฒนธรรมและท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

ปีการศึกษา : ๒๕๕๖

บทคัดย่อ

งานวิจัยฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาความเชื่อของประชาชนที่มีต่อประเพณีปิดทองหลวงพ่พุทธรชินราชวัดทางข้ามน้อย ๒) เพื่อสืบสานประเพณีปิดทองหลวงพ่พุทธรชินราชวัดทางข้ามน้อย กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงได้แก่ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๔ บ้านทางข้ามน้อย และคณะกรรมการวัดทางข้ามน้อย กลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ ได้แก่ ผู้เข้าร่วมงานปิดทองหลวงพ่พุทธรชินราชวัดทางข้ามน้อย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามประชาชน ที่เข้ามาร่วมปิดทองพระพุทธรชินราช และการสัมภาษณ์ประวัติความเป็นมาของประเพณี และกระบวนการจัดงาน รวมทั้งการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม

ผลการวิจัยพบว่า

๑. หลวงพ่พุทธรชินราชวัดทางข้ามน้อย ได้จำลองแบบจากหลวงพ่พุทธรชินราชที่จังหวัดพิษณุโลกโดยได้สร้างขึ้นเมื่อปีพ.ศ.๒๔๖๔ เพื่อประดิษฐานหลวงพ่ไว้ในพระอุโบสถ และได้มีการจัดงานเฉลิมฉลองให้หลวงพ่ปีละ ๒ ครั้ง คือ

๑.๑ งานประเพณีแห่หลวงพ่พุทธรชินราช คือ แรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ สมัยก่อนจะนำหลวงพ่พุทธรชินราชจำลองแห่ไปตามลำคลอง ออกสู่แม่น้ำบางปะกง เพื่อให้ประชาชนได้ปิดทองและสักการบูชา ปัจจุบันได้เปลี่ยนมาแห่ทางบกแทนโดยได้ใช้รถเป็นขบวนแห่

๑.๒ ประเพณีปิดทองพระพุทธรชินราช เป็นงานประจำปี เนื่องจากเป็นเดือนที่สร้างหลวงพ่ขึ้นทางวัดจึงมีงานสมโภชของค์หลวงพ่ ๒ วัน คือ ขึ้น ๑๒ ค่ำ และ ขึ้น ๑๓ ค่ำ เดือน ๔ การจัดงานปีละ ๒ ครั้ง ทางคณะกรรมการวัดจะต้องจัดลิเกมาแสดงให้หลวงพ่ซึ่งมีการปฏิบัติสืบต่อกันมา เนื่องจากหลวงพ่พุทธรชินราชเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ประชาชนได้มาบนต่อหลวงพ่ในเรื่องต่าง ๆ ปรากฏว่าประสบความสำเร็จ จึงนำลิเกมาแสดง มารำถวาย เป็นประจำทุกปี

๒. ประชาชนมางานปิดทองพระพุทธรชินราช ในเดือน ๔ โดยมาร่วมงานประจำปี เพื่อปิดทองและขอพรมากที่สุด รองลงมา คือ เพื่อทำบุญและมาเพื่อแก้บน โดยผู้มาแก้บนจะบนเรื่อง ขอให้หายจากการป่วยและการทำนามากที่สุด รองลงมาคือเรื่องเรียนและการทำฟาร์มกุ้ง

๓. การสืบสานประเพณีปิดทองพระพุทธรชินราช เกิดจากการบอกเล่าและถ่ายทอดประเพณีจากบรรพบุรุษ ซึ่งควรให้สถานศึกษา ส่วนราชการ ประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมกับทางคณะกรรมการจัดกิจกรรมร่วมกัน โดยเน้นการเล่น / การแสดงพื้นบ้าน

คำสำคัญ : ความเชื่อ ประเพณีปิดทองพระพุทธรชินราชวัดทางข้ามน้อย

Research topic : People's Belief toward the *Phrabuddhachinaraja*-Gilding Tradition at Tangkhamnoi Temple, Huasai Subdistrict, Bangkhla District, Chachoengsao Province

Researcher : Miss Areeya Boontawee

Place of research : Center of Arts, Culture and Locality, Rajabhat Rajanagarindra University

Academic year : 2556

ABSTRACT

The objectives of this research were (1) to study people's belief toward the *Phrabuddhachinaraja*-gilding tradition at Tangkhamnoi Temple, and (2) to perpetuate the *Phrabuddhachinaraja*-gilding tradition at Tangkhamnoi Temple.

The purposive samplings used in this research were the village leader of area IV, the Tangkhamnoi Village and the committee of Tangkhamnoi Temple. The accident samples were those who attended the *Phrabuddhachinaraja*-gilding ceremony at Tangkhamnoi Temple. The research instruments were questionnaires provided to the ceremony attendants and interview about history of the tradition. Additionally, the participation and non-participation observances were used in this research.

The research revealed that:

- 1) The *Luang Phor Phrabuddhachinaraja* Buddha Image at Tangkhamnoi Temple was a replica of the *Luang Phor Phrabuddhachinaraja*, created in 2464 B.E, in Phisanulok Province. The *Luang Phor Phrabuddhachinaraja* Buddha Image at Tangkhamnoi Temple was built to enshrine in the Buddhist hall of the temple; the celebrations were organized twice a year as follows;

- 1.1 The procession tradition of the *Luang Phor Phrabuddhachinaraja*: It was organized on the first day of the waning moon of the eleventh lunar month. In the past, The *Luang Phor Phrabuddhachinaraja* Buddha Image would be carried in procession from canal to river in order to pay homage and gild. At the present, the procession has been changed to be on land.
- 1.2 The gilding tradition of the *Luang Phor Phrabuddhachinaraja* Buddha Image: it was an annual cerebration and would be held on the twelfth

and the thirteenth day of the waxing moon of the fourth lunar month. It would be organized twice a year; each celebration period lasted for two days. According to the tradition, there was a show of *Likey*, the Thai traditional dramatic performance, organized by the committee of the temple as a way to celebrate the event. Moreover, due to the fact that the *Luang Phor Phrabuddhachinaraja* was the sacred Buddha image, people came to make a votive prayer to wish whatever they hoped for. When their wishes were fulfilled, they would make a votive offering by hiring a *Likey* performance and traditional dance as their token of gratitude.

- 2) People would attend the annual gilding tradition of the *Luang Phor Phrabuddhachinaraja* in the forth lunar month came with two major purposes: gilding and being blessed by the *Luang Phor Phrabuddhachinaraja*. The more subordinating purposes were to make merit and make a votive offering to the *Luang Phor Phrabuddhachinaraja*. Concerning a votive offering, it was related to getting well, farming, education achievement, and shrimp farming business respectively.
- 3) The perpetuation of the gilding tradition of the *Luang Phor Phrabuddhachinaraja* originated from retelling and passing it on to ancestors. Therefore, the educational institute, public sectors and local people could be given an opportunity to participate with the committee of the Tangkhamnoi Temple, especially in the parts of local amusement and performances.

Key words: Belief / The Gilding Tradition / The *Luang Phor Phrabuddhachinaraja* of Tangkhamnoi Temple

กิตติกรรมประกาศ

ผลงานวิจัยเรื่องนี้ สำเร็จไปได้ด้วยดี โดยได้รับความช่วยเหลือจาก คณะกรรมการ
วัดทางข้ามน้อย นายสุรพล โกศาตร์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๔ บ้านทางข้ามน้อย ตำบลหัวไทร อำเภอ
บางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณ คุณกิตติพงษ์ ทับพยุ่ง นักวิชาการกองพัฒนานักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ
ราชนครินทร์ และคุณภัทรวรรณ เขาหมั่น คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม ที่ลงพื้นที่ในการเก็บ
รวบรวมข้อมูลแบบสอบถาม ในงานปิดทองหลวงพ่อบุญรอดพระพุทธรูปชินราช ในวันที่ ๒๐ - ๒๑ มีนาคม
๒๕๕๖ และผู้ให้สัมภาษณ์ทุกท่านที่กรุณาให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัยอย่างยิ่ง รวมทั้งผู้บริหาร
และบุคลากรของศูนย์ศิลปะ วัฒนธรรมและท้องถิ่นทุกคนที่มีส่วนสนับสนุนให้งานวิจัยเสร็จสมบูรณ์

อารียา บุญทวี
ศูนย์ศิลปะ วัฒนธรรมและท้องถิ่น
มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์
๑๗ กันยายน ๒๕๕๖

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทคัดย่อภาษาไทย	ข
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ง
สารบัญ	ฉ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
หลักการและเหตุผล	๑
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๒
ขอบเขตในการศึกษา	๒
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๒
นิยามศัพท์	๒
แผนปฏิบัติการ	๓
บทที่ ๒ แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๕
ประวัติของตำบลหัวไทร อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา	๕
สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลหัวไทร	๖
ลักษณะโครงการสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลหัวไทร	๗
ด้านเศรษฐกิจ	๘
ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	๑๐
การเมืองการบริหาร	๑๐
ประวัติวัดทางข้ามน้อย	๑๔
ความหมายและประเภทของประเพณี	๑๗
ความหมายและที่มาของพิธีกรรม	๑๘
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๒๖
บทที่ ๓ ระเบียบวิธีการวิจัย	๒๙
วิธีการดำเนินวิจัย	๒๙
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๒๙
การเก็บรวบรวมข้อมูล	๓๐
วิเคราะห์ข้อมูล	๓๐
การตรวจสอบข้อมูล	๓๐
ระยะเวลาในการเก็บข้อมูล	๓๐
บทที่ ๔ การอภิปรายผล	๓๑
ข้อมูลทั่วไป	๓๑
ข้อมูลเกี่ยวกับความเชื่อที่มีต่อประเพณีนมัสการพระพุทธชินราช	๓๓
ข้อเสนอแนะในการจัดงานประเพณีนมัสการพระพุทธชินราช ณ วัดทางข้ามน้อย	๓๖
ตำบลหัวไทร อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา	

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ ๕ สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ	๔๓
วัตถุประสงค์การวิจัย	๔๓
วิธีการดำเนินวิจัย	๔๓
การวิเคราะห์ข้อมูล	๔๓
สรุปผลการวิจัย	๔๓
ข้อเสนอแนะ	๔๕
บรรณานุกรม	๔๖
ภาคผนวก	๔๘
แบบประเมิน ความเชื่อของประชาชนต่องานประเพณีนมัสการพระพุทธชินราช	๔๙
ของวัดทางข้ามน้อย ตำบลหัวไทร อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา	
ปีพ.ศ.๒๕๕๖	

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ หลักการและเหตุผล

เทศกาลและพิธีกรรมรวมทั้งวัฒนธรรมตามความหมาย คือ วิถีชีวิตของคนในสังคม เป็นแบบแผนการประพฤติปฏิบัติและการแสดงออกซึ่งความรู้สึกรู้สึกนึกคิดในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่สมาชิกในสังคมเดียวกันสามารถเข้าใจได้อย่างซาบซึ้ง ยอมรับและใช้ปฏิบัติร่วมกัน อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในสังคมนั้น ๆ สำหรับในด้านการดำเนินงาน ด้านการอนุรักษ์ ส่งเสริม รักษาเทศกาล วัฒนธรรม และประเพณีของประเทศไทย โดยพระมหากษัตริย์ไทยทรงเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติ พระองค์ในการอนุรักษ์ ส่งเสริมและรักษาวัฒนธรรมประเพณีได้เป็นอย่างดี ดังพระราชดำรัสของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ รัชกาลปัจจุบัน ทรงเห็นคุณค่าวัฒนธรรมและเพณีของไทย ในตอนหนึ่งว่า “การรักษาวัฒนธรรมและประเพณี คือ การรักษาชาติ” ซึ่งการอนุรักษ์ วัฒนธรรม ประเพณีไทยจึงถือเป็นหน้าที่ซึ่งคนในประเทศควรให้ความร่วมมือในการสืบสาน วัฒนธรรมและ ประเพณีไปสู่อนาคต โดยการดำเนินงานให้ประชาชนทุก ๆ ระดับ ได้นำเอาวัฒนธรรมและประเพณีไป ใช้ในการดำรงชีวิต (คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย : ๒๕๕๔)

ประเพณี หมายถึง สิ่งที่ทำสืบ ๆ กันมาของกลุ่มชนหรือสังคมใด สังคมหนึ่ง เมื่อกระทำ ติดต่อกันเป็นเวลานาน ๆ จนกลายเป็นธรรมเนียมที่จะต้องทำอย่างนั้น

วัดทางข้ามน้อย ปัจจุบันตั้งอยู่ในหมู่ที่ ๔ ตำบลหัวไทร อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา มีความเป็นมาดังนี้ (บัณฑิต บุญประเสริฐ : ๒๕๕๓)

เนื่องด้วยมีพระอัฐงค์ ๓ รูป คือ พระกลั่น พระเทียน และพระหมก ได้เดินอัฐงค์จากจังหวัด นครราชสีมา จนกระทั่งถึงหมู่บ้านทางข้ามน้อย (ที่ชื่อหมู่บ้านทางข้ามน้อยเนื่องจากบริเวณหมู่บ้านแต่ ตั้งเดิม เป็นป่าไม้และมีลำธารที่มีน้ำไหลผ่าน สัตว์ต่าง ๆ พากันเดินข้ามลำธารที่เป็นทางเดินของสัตว์ จากฝั่งหนึ่งไปยังอีกฝั่งหนึ่งซึ่งเป็นทางเล็ก ๆ และตื้นเขิน โดยสัตว์ต่าง ๆ ใช้ข้ามไปมา ปัจจุบันก็คือ บริเวณข้างวัด และได้เปลี่ยนมาเป็นคลองคูมอญ) ต่อจากนั้นราษฎรก็ได้นิมนต์พระทั้ง ๓ รูป ให้อยู่ ประจำในหมู่บ้าน และได้ปรึกษากันที่จะสร้างสำนักสงฆ์ขึ้น โดยมีนายเกิด นางแหม่ม ราษฎร ในหมู่บ้านได้ยกที่ดินให้เป็นสำนักสงฆ์ จำนวน ๑๒ ไร่เศษ และได้ยกบ้านให้จำนวน ๓ หลัง เพื่อใช้ เป็นกุฏิ และได้เป็นสำนักสงฆ์ในปีใดไม่ปรากฏ ต่อมามีการก่อสร้างเพิ่มเติมและได้ยกฐานะเป็นวัด เมื่อปี พ.ศ.๒๔๒๔ โดยใช้ชื่อว่า วัดศรีวิไลราษฎรศรัทธาธรรมข้ามน้อย ตำบลหัวไทร (ปัจจุบันเปลี่ยน มาเป็นอำเภอบางคล้า) จังหวัดฉะเชิงเทรา

ต่อจากนั้นมีการสร้างพระอุโบสถ ในปีพ.ศ.๒๔๖๔ แต่ไม่มีพระประธานในพระอุโบสถ นายขำ นายกุล และนายจืด ราษฎรในหมู่บ้านได้เดินทางไปจังหวัดพิษณุโลก เพื่อไปนมัสการหลวงพ่ พระพุทธรูปชินราช และได้หาช่างมาทำแบบจำลอง เพื่อหล่อหลวงพ่พุทธรูปชินราชนั้น เพื่อประดิษฐาน ในพระอุโบสถ (หลังเดิม) และได้มีการจัดงานเฉลิมฉลองให้หลวงพ่พุทธรูปชินราช ปีละ ๒ ครั้ง ตลอดมา คือ งานประเพณีแห่หลวงพ่พุทธรูปชินราช คือ วันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ หลังออกพรรษา ๑ วัน ในสมัยก่อนจะนำหลวงพ่พุทธรูปชินราชจำลองแห่ทางน้ำไปตามลำคลองต่าง ๆ ออกสู่แม่น้ำ บางปะกง เพื่อให้ประชาชนได้ปิดทองและสักการบูชา ซึ่งปัจจุบันมีถนน แม่น้ำลำคลอง จึงเปลี่ยนจาก การแห่ทางน้ำมาเป็นแห่ทางบก โดยใช้รถเป็นขบวนแห่ นอกจากนี้ทางคณะกรรมการวัดจึงได้จัด

ประเพณีปิดทองหลวงพ่опุทธชินราช ซึ่งถือว่าเป็นงานประจำปี เป็นการสมโภชองค์หลวงพ่อบนเดือน
ที่มีการสร้างหลวงพ่อบูชขึ้น โดยจัดงาน ๒ วัน คือ ขึ้น ๑๒ ค่ำ และ ขึ้น ๑๓ ค่ำ เดือน ๔ เพื่อให้
ประชาชนในหมู่บ้านและประชาชนที่มาจากต่างถิ่นได้ปิดทอง กราบไหว้สักการบูชา
ดังนั้นผู้วิจัย จึงสนใจที่จะศึกษาความเชื่อของประชาชน ที่มีต่อประเพณีปิดทองหลวงพ่อ
พุทธชินราช วัดทางข้ามน้อย ตำบลหัวไทร อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา

๑.๒ วัตถุประสงค์การวิจัย

๑. เพื่อศึกษาความเชื่อของประชาชนที่มีต่อประเพณีปิดทองหลวงพ่อปุทธชินราช
วัดทางข้ามน้อย
๒. เพื่อสืบสาน ประเพณี ปิดทอง หลวงพ่อปุทธชินราช วัดทางข้ามน้อย

๑.๓ ขอบเขตในการศึกษา

๑. ขอบเขตด้านเนื้อหา
 - ๑.๑ ศึกษาความเชื่อของประชาชนที่มีต่อประเพณีปิดทอง หลวงพ่อปุทธชินราช
๒. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
 - ๒.๑ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมปิดทองหลวงพ่อปุทธชินราช
 - ๒.๒ คณะกรรมการวัดทางข้ามน้อย ตำบลหัวไทร อำเภอบางคล้า จังหวัด
ฉะเชิงเทรา
๓. ขอบเขตด้านระยะเวลาและสถานที่
 - ๓.๑ เดือนมีนาคม ๒๕๕๖ ณ วัดทางข้ามน้อย ตำบลหัวไทร อำเภอบางคล้า จังหวัด
ฉะเชิงเทรา

๑.๔ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑. ทำให้ทราบถึงความเชื่อ ความศรัทธาของประชาชนที่มีต่อการปิดทองหลวงพ่อ
พุทธชินราช วัดทางข้ามน้อย
๒. เพื่อให้ประเพณีการปิดทองพระพุทธรูปชินราชได้มีการสืบทอดต่อไป และไม่สูญหาย
๓. เพื่อเผยแพร่ประเพณีปิดทองพระพุทธรูปชินราชในระดับท้องถิ่นและในระดับประเทศ

๑.๕ นิยามศัพท์

๑. ความเชื่อ หมายถึง ความศรัทธา ความเคารพที่มีต่อหลวงพ่อปุทธชินราช
๒. ประเพณี หมายถึง แบบความเชื่อ ความคิด การกระทำระเบียบแบบแผน และวิธีการ
กระทำสิ่งต่าง ๆ ตลอดจนการประกอบพิธีกรรมที่กระทำของคนในอดีต ที่ถือกันเป็นธรรมเนียมสืบทอด
กันมา
๓. ประชาชน หมายถึง ประชาชนที่เข้าร่วมงานปิดทองหลวงพ่อปุทธชินราช
วัดทางข้ามน้อย

๑.๖ แผนปฏิบัติการ

กระบวนการ	ระยะเวลา	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
๑. ประสานกับคณะกรรมการวัดในการเก็บข้อมูล	มีนาคม ๒๕๕๖	- ทางวัดได้รับทราบถึงวัตถุประสงค์ในการเก็บข้อมูล
๒. ร่วมกับวัดนำพวงมโหตรไปประดับ ณ ศาลาที่จำหน่ายดอกไม้ ธูปเทียน	มีนาคม ๒๕๕๖	- ทางวัดมีพวงมโหตรประดับงานและเป็นการสืบสานวัฒนธรรมรวมทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่น
๓. ไปร่วมพิธีบวงสรวงพระพุทธรชินราช	มีนาคม ๒๕๕๖	- ได้ทราบถึงขั้นตอนพิธีกรรมที่เป็นประเพณีสืบต่อกันมา
๔. สอบถามถึงประชาชนเกี่ยวกับความเชื่อพระพุทธรชินราช	มีนาคม ๒๕๕๖	- ได้ทราบถึงความเชื่อของประชาชนที่มาร่วมงานปิดทองพระพุทธรชินราช
๕. นำข้อมูลที่ได้มาสังเคราะห์	เมษายน – พฤษภาคม ๒๕๕๖	- ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับความเชื่อ
๖. สรุปเล่นงานวิจัย	มิถุนายน – กรกฎาคม ๒๕๕๖	- การสืบสานประเพณีท้องถิ่น - เอกสารวิจัยเผยแพร่

บทที่ ๒

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

๒.๑ ประวัติของตำบลหัวไทร อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา

การตั้งถิ่นฐานของตำบลหัวไทร อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา

๑. บ้านหัวไทร หมู่ที่ ๑ ตำบลหัวไทร (วิชัย พงษ์โหมดและบุญมา พงษ์โหมด, ๒๕๔๗ : ๕๘ - ๕๙)

ประวัติความเป็นมาของบ้านหัวไทร ซึ่งหมู่บ้านได้จากต้นไทร เป็นพืชที่ขึ้นปกคลุมอยู่สภาพพื้นที่เป็นที่ดอน อยู่ฝั่งทิศตะวันออกของแม่น้ำบางปะกง ในอดีตเป็นป่าเคยตั้งเป็นอำเภอกำแพงเพชร หมู่บ้านนี้ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๗ หรือประมาณ ๑๐๖ ปี คนกลุ่มแรกที่เข้ามาอยู่ได้อพยพมาจากบ้านพระตะบอง บ้านบางคางคาว และคู้กร่าง จำนวนประชากรในพื้นที่มีไม่มากนัก ดังนั้นในปี พ.ศ. ๒๔๔๗ สมเด็จพระบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ ซึ่งเป็นเสนาบดีกระทรวงมหาดไทย พิจารณาเห็นว่าจำนวนราษฎรและข้าราชการมีน้อย จึงได้กราบบังคมทูล ประกาศยุบอำเภอกำแพงเพชร เมื่อวันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๔๗

๒. บ้านกล้วย หมู่ที่ ๒ ตำบลหัวไทร

ประวัติความเป็นมาของบ้านกล้วย ในอดีตมีสภาพเป็นป่ากกและแหล่งน้ำธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ด้วยสัตว์น้ำประเภทปลาและกุ้ง ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา ทำสวนเส้นทางคมนาคมที่สำคัญ คือ การคมนาคมทางน้ำ โดยใช้เรือเป็นพาหนะ ผ่านแม่น้ำบางปะกง เมื่อมีจำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้น การถางป่า ยกเป็นร่องสวน ปลูกผักและพืชล้มลุก จึงมีเพิ่มขึ้นด้วย การคมนาคมทางน้ำได้เปลี่ยนเป็นการใช้เส้นทางคมนาคมทางบก

๓. บ้านคูมอญ หมู่ที่ ๓ ตำบลหัวไทร

ประวัติความเป็นมาของบ้านคูมอญ ชื่อหมู่บ้านได้มาจากพื้นที่นี้มีกลุ่มคนเชื้อสายมอญพายเรือมาค้าขายเป็นจำนวนมาก จึงเรียกละแวกบ้านนี้ว่า บ้านคูมอญ

๔. บ้านทางข้ามน้อย หมู่ที่ ๔ ตำบลหัวไทร

ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านทางข้ามน้อยเริ่มก่อตั้งเมื่อประมาณ ๑๘๐ ปีมาแล้ว คุณลุงจ่าย วิมลภักตร์ อายุ ๘๘ ปี ปัจจุบันอยู่บ้านเลขที่ ๘๗ หมู่ที่ ๔ บ้านทางข้ามน้อย ตำบลหัวไทร อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา ได้เล่าให้ฟังว่า หมู่บ้านทางข้ามน้อย ได้เริ่มก่อตั้งเมื่อประมาณ ๑๘๐ ปีมาแล้ว คนกลุ่มแรกที่เข้ามาเริ่มก่อตั้งหมู่บ้านได้อพยพมาจากตำบลปากน้ำ อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา คือ นายยอดและนางแว่น วิมลภักตร์ กับ นางเจ้ง งามเจริญ สาเหตุที่อพยพมาเนื่องจาก บริเวณนี้มีพื้นที่ว่างเปล่าอยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งในอดีตนั้นหมู่บ้านทางข้ามน้อย มีลักษณะพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบลุ่มและบางแห่งเป็นที่ดอน และมีช้างอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก มีหญ้าเน่าลอยอยู่มาก ซึ่งจะเป็นบริเวณสำหรับช้างข้ามไปอีกฝั่งหนึ่ง ซึ่งอีกฝั่งหนึ่งจะมีลักษณะเป็นดอน ช้างจะข้ามไปเพื่อหาอาหารกิน แต่ช้างจะข้ามผ่านทางหมู่บ้านน้อยมาก เช่น มีช้าง ๑๐ ตัว จะผ่านสักประมาณ ๓ ตัว และช้างจะผ่านไม่บ่อยนัก เช่น ๑๐ วัน จะผ่านสัก ๒ วัน เดิมเรียกว่า **ทางช้างข้ามน้อย** แต่ต่อมาช้างได้อพยพไปอยู่ที่อื่น และหมดไปจากหมู่บ้าน จึงเปลี่ยนมาเรียก หมู่บ้านทางข้ามน้อย สภาพทางภูมิศาสตร์ของหมู่บ้านนี้ ก่อนจะตั้งหมู่บ้านเป็นพื้นที่ราบลุ่ม ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม และบางแห่งเป็นที่ดอน และมีป่าขมิ้น ป่าไผ่เป็นจำนวนมาก ปัจจุบันป่าได้หมดไปแล้ว

เนื่องจากประชาชนในหมู่บ้าน ได้ใช้เป็นที่ทำเกษตร เช่น ทำนา ทำสวน ส่วนหนองน้ำในหมู่บ้าน ทางข้ามน้อย ยังมีเหลืออยู่ คือ หนองสองห้อง หนองกระเดือย อาชีพครั้งแรกของราษฎรที่อพยพมา อยู่ในหมู่บ้าน คือ อาชีพทำนา รับจ้างทำนาและเลี้ยงควาย ราษฎรมีการเปลี่ยนแปลงอาชีพ อาชีพเดิมที่เลิกทำไปแล้ว คือ รับจ้างทำนา และเลี้ยงควาย เลิกไปเพราะ มีเครื่องมือที่ทันสมัยและรวดเร็วกว่า แรงงานคนและแรงงานควาย โดยเมื่อ พ.ศ.๒๕๓๓ มีอาชีพที่เกิดขึ้นใหม่ คือ อาชีพเลี้ยงกุ้งกุลาดำ เลี้ยงปลา ทำสวนมะม่วง รับจ้างโรงงานอุตสาหกรรม สานหมวกพลาสติก มีการเปลี่ยนแปลงด้าน สาธารณูปโภค คือ ถนนเมื่อเริ่มก่อตั้งหมู่บ้านมีสภาพเป็นถนนแบบทางดิน และพัฒนาเป็นถนนลูกรัง ประมาณ ๓,๐๐๐ เมตร เมื่อปี พ.ศ.๒๕๒๔ เป็นถนนลาดยาง ประมาณ ๑๔,๐๐๐ เมตร เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๗ ซึ่งรวมทั้งหมดถนนในหมู่บ้าน ยาว ๑๗,๐๐๐ เมตร ไฟฟ้าเข้าหมู่บ้าน เมื่อ พ.ศ.๒๕๒๖ (วรัชยา บุญเพ็ง, ๒๕๔๕: การประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้าน หมู่ที่ ๔)

๕. บ้านน้ำฉ่า หมู่ที่ ๕ ตำบลหัวไทร

ประวัติความเป็นมาของบ้านน้ำฉ่า ชื่อของหมู่บ้านได้มาจากลักษณะภูมิประเทศในอดีตประชาชนในพื้นที่นี้ประกอบอาชีพทำนา เมื่อถึงหน้าน้ำหลากหรือน้ำท่วม น้ำที่ไหลผ่านได้ท่วม ต้นข้าวมองเป็นลักษณะสีชา จึงเรียกหมู่บ้านนี้ว่า บ้านน้ำชา ต่อมาได้เพี้ยนมาเป็นบ้านน้ำฉ่า กลุ่มคนที่ก่อตั้งหมู่บ้านเป็นกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ที่นี้มาแต่เดิม

๖. บ้านลาดบัวขาว หมู่ที่ ๖ ตำบลหัวไทร

ประวัติความเป็นมาของบ้านลาดบัวขาว คุณสำรวย ไม้ส่วสดี ได้ให้ข้อมูลว่า จากคำบอกเล่าของคุณปู่ คุณทวด หมู่บ้านนี้ก่อตั้งขึ้น เมื่อพ.ศ.๒๔๓๐ หรือประมาณ ๑๑๔ ปี คนกลุ่มแรกที่เข้ามา คือ คุณตาจั่น คุณยายพลอย เอี่ยมพิพัฒน์ คุณตาครุฑ คุณยายพุ่ม งามประยูร คุณตาสุต ไพโรถื่อน คุณตาสมหวัง คงคาชนะ และตระกูลกลัดเจ็ด โดยอพยพมาจากบ้านกล้วยและบ้านคูมอญ สาเหตุของการอพยพคาดว่าจำนวนประชากรมากขึ้น พื้นที่ทำกินไม่พอเพียง จึงได้อพยพมาที่นี้ซึ่งมีสภาพเป็นป่าที่อุดมสมบูรณ์ สาเหตุที่เรียก บ้านลาดบัวขาว เนื่องจากหน้าวัดมีดอกบัวหลวงสีขาวขึ้นเป็นจำนวนมาก พระครูที่วัดลาดบัวขาวจึงได้นำชื่อดอกบัวขาวไปตั้งชื่อวัดและหมู่บ้าน

๗. บ้านลาดโคก หมู่ที่ ๗ ตำบลหัวไทร

ประวัติความเป็นมาของบ้านลาดโคก หมู่บ้านนี้เดิมอยู่ร่วมกับเขตพื้นที่บ้านกล้วย หมู่ที่ ๒ เมื่อมีจำนวนประชากรหนาแน่นจึงได้แยกเขตการปกครองออกมาเป็นหมู่ที่ ๗ ชื่อของหมู่บ้านเรียกตามลักษณะภูมิประเทศที่เป็นที่ลาดยาวสลับกับเนินและโคก เรียกว่า บ้านลาดโคก ในอดีตเป็น ป่ากก ป่าจาก และหนองน้ำ อุดมสมบูรณ์ด้วยสัตว์น้ำ ประชาชนประกอบอาชีพทำนา ทำสวน เส้นทางคมนาคมที่สำคัญ คือ การคมนาคมทางน้ำใช้เรือเป็นพาหนะในการติดต่อและค้าขาย โดยผ่านแม่น้ำบางปะกง ต่อมาได้มีการพัฒนาพื้นที่ตัดเส้นทางคมนาคมทางบกเข้ามาถึงหมู่บ้าน

สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลหัวไทร

๑. สภาพทั่วไป

๑.๑ ลักษณะที่ตั้ง

องค์การบริหารส่วนตำบลหัวไทร เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตั้งอยู่เลขที่ ๙๙ หมู่ที่ ๔ ตำบลหัวไทร อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา อยู่ทางทิศเหนือของอำเภอบางคล้า อยู่ห่างจากอำเภอบางคล้าประมาณ ๑๓ กิโลเมตร มีเนื้อที่รวม ๔๖ .๑๒ ตารางกิโลเมตร หรือ

๒๘,๘๒๕ ไร่ ซึ่งเป็นตำบลที่มีเนื้อที่มากเป็นอันดับหนึ่งของอำเภอบางคล้า คือร้อยละ ๑๓.๐๙ ของพื้นที่ทั้งหมดของอำเภอบางคล้า

องค์การบริหารส่วนตำบลหัวไทร ได้รับการยกฐานะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล และมีฐานะเป็นนิติบุคคลและเป็นราชการบริหารส่วนท้องถิ่น ตามพระราชบัญญัติสภาตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗ ตามประกาศกระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ ๒๘ เมษายน พ.ศ. ๒๕๓๙ โดยมี นายประจักษ์ เอี่ยมศิริ กำนันตำบลหัวไทร เป็นประธานกรรมการบริหาร(โดยตำแหน่ง) คนแรกและได้เปลี่ยนชื่อเรียกตำแหน่งว่านายกองค์การบริหารส่วนตำบลในเวลาต่อมา

๑.๒ อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	หมู่ที่ ๑, ๘ ตำบลบางกระเจ็ด
ทิศใต้	ติดต่อกับ	หมู่ที่ ๗, ๑๒ ตำบลปากน้ำ
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	หมู่ที่ ๑๐ ตำบลดงน้อย อำเภอราชสาส์น
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	แม่น้ำบางปะกงและกิ่งอำเภอคลองเขื่อน

๑.๓ ลักษณะภูมิประเทศ

สภาพโดยทั่วไปพื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม มีคลองส่งน้ำเล็ก ๆ ทั้งที่เกิดเองตามธรรมชาติ และที่ขุดโดยกรมชลประทาน เพื่อนำน้ำไปใช้ในการประกอบกิจการเกษตรและบริโภค

๑.๔ ลักษณะภูมิอากาศ

ฤดูร้อน	ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ – เดือนพฤษภาคม มีอากาศร้อนถึงร้อนจัด
ฤดูฝน	ระหว่างเดือนมิถุนายน – เดือนตุลาคม
ฤดูหนาว	ระหว่างเดือนพฤศจิกายน – เดือนมกราคม

๑.๕ จำนวนหมู่บ้าน

แบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น ๗

หมู่บ้าน	หมู่บ้าน ดังนี้
หมู่ที่ ๑ บ้านหัวไทร	มีนายปราโมทย์ วัฒนานนท์ เป็นผู้ใหญ่บ้าน
หมู่ที่ ๒ บ้านกล้วย	มีนางสมจิตร ไพโรถื่อน เป็นผู้ใหญ่บ้าน
หมู่ที่ ๓ บ้านคูมอญ	มีนายชำนาญ บำรุงสาส์น เป็นกำนัน
หมู่ที่ ๔ บ้านทางข้ามน้อย	มีนายสุรพล โกศาตร์ เป็นผู้ใหญ่บ้าน
หมู่ที่ ๕ บ้านน้ำฉ่ำ	มีนางวรรรณ โสภา เป็นผู้ใหญ่บ้าน
หมู่ที่ ๖ บ้านลาดบัวขาว	มีนายเกรียงศักดิ์ ถาวรบุญทรัพย์ เป็นผู้ใหญ่บ้าน
หมู่ที่ ๗ บ้านลาดโคก	มีนายสัมฤทธิ์ สุขใส เป็นผู้ใหญ่บ้าน

๑.๖ ประชากร

มีประชากรทั้งสิ้น ๖,๓๘๕ คน แยกเป็นชาย ๓,๐๗๔ คน เป็นหญิง ๓,๓๑๑ คน มีจำนวนครัวเรือน ๒,๐๐๑ ครัวเรือน มีความหนาแน่นของประชากรโดยเฉลี่ย ๑๓๘.๔๔ คน / ตารางกิโลเมตร ดังตารางต่อไปนี้

หมู่ที่	ราษฎร			จำนวนครัวเรือน
	ชาย	หญิง	รวม	
๑	๖๑๘	๗๐๐	๑,๓๑๘	๕๖๕
๒	๓๘๖	๔๑๑	๗๙๗	๒๒๒
๓	๕๐๕	๕๓๗	๑,๐๔๒	๓๑๐
๔	๔๓๕	๔๗๐	๙๐๕	๒๙๑
๕	๒๖๕	๒๙๐	๕๕๕	๑๓๘
๖	๔๔๘	๕๐๖	๙๕๔	๒๘๑
๗	๓๑๖	๓๑๙	๖๓๕	๑๙๓
ทะเบียนกลาง	๑๐๑	๗๘	๑๗๙	๑
รวม	๓,๐๗๔	๓,๓๑๑	๖,๓๘๕	๒,๐๐๑

ที่มา: สำนักทะเบียนอำเภอบางคล้า (ข้อมูล ณ เดือน

ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๔)

๒. ลักษณะโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยไทร

๒.๑ การคมนาคม การจราจร

ถนนที่ใช้ในการคมนาคมและสัญจรระหว่างหมู่บ้านต่าง ๆ ในตำบลห้วยไทร ส่วนใหญ่มีสภาพเป็นถนนลูกรัง มีระดับพื้นถนนต่ำ เมื่อถึงฤดูฝนทำให้น้ำท่วมขังในท้องถนน พื้นที่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยไทร มีถนนลาดยางและถนนคอนกรีตเสริมเหล็กที่มีความสำคัญและเป็นสายหลักในการคมนาคมขนส่ง และสัญจรระหว่างหมู่บ้านและตำบลใกล้เคียงดังต่อไปนี้

ถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก จำนวน ๖ สาย รวมระยะทางยาวประมาณ ๓,๕๒๖ เมตร

ถนนลาดยาง จำนวน ๘ สาย รวมระยะทางยาวประมาณ ๘,๐๘๐ เมตร

ถนนลูกรัง จำนวน ๓๙ สาย รวมระยะทางยาวประมาณ ๕,๘๙๒ เมตร

๒.๒ ไฟฟ้า

จำนวนหมู่บ้านที่ไฟฟ้าเข้าถึง จำนวน ๗ หมู่บ้าน จำนวนประชากรที่ใช้ไฟฟ้าคิดเป็นร้อยละ ๙๘

๒.๓ การประปา

ประปาหมู่บ้าน จำนวน ๓ หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ ๑ หมู่ที่ ๓ และหมู่ที่ ๗

ประปาส่วนภูมิภาค จำนวน ๖ หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ ๑ หมู่ที่ ๒ หมู่ที่ ๓

หมู่ที่ ๔ หมู่ที่ ๖ และหมู่ที่ ๗

ไม่มีประปาใช้ จำนวน ๑ หมู่บ้าน คือ

หมู่ที่ ๕

๒.๔ การโทรคมนาคม

โทรศัพท์สาธารณะ จำนวน ๕ หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ ๑ หมู่ที่ ๓ หมู่ที่ ๔ หมู่ที่ ๖
และหมู่ที่ ๗

โทรศัพท์บ้าน จำนวน ๖ หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ ๑ หมู่ที่ ๒ หมู่ที่ ๓ หมู่ที่ ๔ หมู่ที่ ๖
และหมู่ที่ ๗

๓. ด้านเศรษฐกิจ

๓.๑ การเกษตร

หมู่ที่	พื้นที่ทำ การเกษตร	ครัวเรือน เกษตรกร (ครัวเรือน)	พื้นที่การเกษตร							
			ทำนา (ไร่)	ทำสวน (ไร่)	เลี้ยงกุ้ง (ไร่)	เลี้ยง ปลา (ไร่)	เลี้ยง วัว (ตัว)	เลี้ยง สุกร (ตัว)	เลี้ยงไก่ (ตัว)	เลี้ยงเป็ด (ตัว)
๑	๔,๔๓๑	๑๑๖	๖๑๐	๑,๗๘๖	๖๓๘	๖๓๐	๑๒๐	๐	๔๐๕	๑๒,๐๐๐
๒	๒,๕๓๔	๑๓๙	๑๐๘	๗๔๖	๗๗๙	๔๖๕	๐	๐	๒๐๐	๐
๓	๓,๒๓๕	๑๒๙	๒๐๔	๕๕๖	๑,๔๕๐	๖๔๐	๖๐	๕๐๐	๓๖๖	๐
๔	๕,๓๙๕	๑๒๔	๓,๓๐๘	๑๕๐	๓๗๐	๖๕	๑๑๖	๐	๑๗๐	๐
๕	๔,๕๖๐	๗๔	๒,๙๒๐	๖๒	๔๐๘	๒๕๐	๑๗๐	๐	๖๐	๐
๖	๓,๗๕๙	๑๓๑	๓๑๐	๒๐๒	๑,๗๕๐	๘๒๐	๔๙	๐	๙๔	๐
๗	๑,๑๓๖	๑๐๐	๐	๕๑๗	๔๙๙	๒๘๐	๖๕	๐	๑๒๐	๐
รวม	๒๕,๐๕๐	๘๑๓	๗,๔๖๐	๔,๐๑๙	๕,๘๙๔	๓,๑๕๐	๕๖๒	๕๐๐	๑,๔๑๕	๑๒,๐๐๐

(ข้อมูล ณ ๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๔)

๓.๒ การอุตสาหกรรม

ในเขตพื้นที่ตำบลหัวไทร มีโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่ จำนวน ๑ แห่ง คือ โรงงานฆ่าและแปรรูปผลิตภัณฑ์สุกร ของกรมปศุสัตว์ ซึ่งเป็นโรงงานฆ่าและแปรรูปผลิตภัณฑ์สุกรที่มีเครื่องจักรกลและวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ที่มีความทันสมัยได้มาตรฐานสากลเป็นที่ยอมรับของประเทศ ผู้นำเข้าเนื้อสุกรในต่างประเทศ อีกทั้งเป็นโรงงานฆ่าและแปรรูปผลิตภัณฑ์สุกรที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในประเทศไทย

หน่วยธุรกิจในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล

ปั้มน้ำมันและก๊าซ	จำนวน	๕	แห่ง
โรงงานอุตสาหกรรม	จำนวน	๑	แห่ง
โรงสี	จำนวน	๑	แห่ง

๔. ด้านสังคม

๔.๑ การศึกษา สถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา จำนวน ๑ แห่ง
มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ ฉะเชิงเทรา (บางคล้า)

โรงเรียนระดับประถมศึกษา จำนวน ๔ แห่ง

โรงเรียนวัดหัวไทร หมู่ที่ ๑

- ครู จำนวน ๑๒ คน
- นักเรียน จำนวน ๑๒๒ คน

โรงเรียนวัดคูมอญ หมู่ที่ ๓

- ครู จำนวน ๖ คน
- นักเรียน จำนวน ๘๒ คน

โรงเรียนวัดทางข้ามน้อย หมู่ที่ ๔

- ครู จำนวน ๗ คน
- นักเรียน จำนวน ๘๒ คน

โรงเรียนวัดลาดบัวขาว หมู่ที่ ๖

- ครู จำนวน ๕ คน
- นักเรียน จำนวน ๕๖ คน

โรงเรียนระดับมัธยมศึกษา จำนวน ๑ แห่ง

โรงเรียนวัดเปี่ยมนิโครธาราม หมู่ที่ ๑

- ครู จำนวน ๒๕ คน
- นักเรียน จำนวน ๓๔๑ คน

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน ๔ แห่ง

๑. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านหัวไทร หมู่ที่ ๑

- ครู จำนวน ๒ คน
- นักเรียน จำนวน ๓๐ คน

๒. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโรงเรียนวัดคูมอญ หมู่ที่ ๓

- ครู จำนวน ๒ คน
- นักเรียน จำนวน ๒๐ คน

๓. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโรงเรียนวัดทางข้ามน้อย หมู่ที่ ๔

- ครู จำนวน ๑ คน
- นักเรียน จำนวน ๒๐ คน

๔. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านลาดบัวขาว หมู่ที่ ๖

- ครู จำนวน ๒ คน
- นักเรียน จำนวน ๓๐ คน

๔.๒ การสาธารณสุข

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหัวไทร จำนวน ๑ แห่ง
ร้านขายยาแผนปัจจุบัน จำนวน ๒ แห่ง

๔.๓ การรักษาความสงบเรียบร้อย

สถานีตำรวจชุมชน จำนวน ๑ แห่ง
ศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จำนวน ๑ แห่ง

๕. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

บ่อน้ำตื้น	จำนวน ๑๘	บ่อ
สระน้ำ	จำนวน ๑	บ่อ
คลองธรรมชาติ	จำนวน ๑๗	สาย

๖. การเมืองการบริหาร

๖.๑ ศักยภาพขององค์การบริหารส่วนตำบล

๖.๑.๑ บุคลากร จำนวน ๓๔ คน
สำนักงานปลัด จำนวน ๑๐ คน

น.ส.กัญญารัตน์ กิจนุกูล ตำแหน่ง ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล
นางดวงรัตน์ นิลนนท์ ตำแหน่ง หัวหน้าสำนักงานปลัดฯ
นางสาวสุพิชญาภรณ์ แก้วพิจิตร ตำแหน่ง บุคลากร ๕
นายไพบุลย์ กองเกิด ตำแหน่ง นิติกร ๕
นายคงฤทธิ์ จันทร์ฟู ตำแหน่ง เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน ๔
น.ส.ลมัย ฆารไสว ตำแหน่ง เจ้าพนักงานธุรการ ๒
นางทศวรรณ พลัดอยู่ ตำแหน่ง ผู้ช่วยเจ้าหน้าที่ธุรการ
นางสาวเรณู กรมถิ่น ตำแหน่ง ภารโรง
นายอมรศักดิ์ วิกิรณต์กุล ตำแหน่ง พนักงานขับรถยนต์
นายพยัพ เกตุแก้ว ตำแหน่ง พนักงานขับรถยนต์

ส่วนการคลัง จำนวน ๕ คน

นางกำไร สุขุมาลัย ตำแหน่ง หัวหน้าส่วนการคลัง
นางสาวศิริพร ขำเจริญ ตำแหน่ง นักวิชาการเงินและบัญชี ๕
นางสาวกมลพรรณ ดำรงสุขกุล ตำแหน่ง นักวิชาการจัดเก็บรายได้ ๕
นายเชาวลิต ศรีสมบัติ ตำแหน่ง เจ้าหน้าที่การเงินและบัญชี
นางวิไลวรรณ สันทา ตำแหน่ง ผู้ช่วยเจ้าหน้าที่การเงินและบัญชี

ส่วนโยธา จำนวน ๓ คน

นายธนพล พุทธิวิเศษสรรค์ ตำแหน่ง หัวหน้าส่วนโยธา

นายสรพงษ์ โหมลา ตำแหน่ง นายช่างโยธา ๕

นายประสาธ พานิช ตำแหน่ง ผู้ช่วยช่างโยธา

ส่วนการศึกษา จำนวน ๙ คน

นางสาวจุฑานุช พุ่มอรุณ ตำแหน่ง นักพัฒนาชุมชน ๔

นางสาววิลาสินี สุวะศรี ตำแหน่ง นักวิชาการการศึกษา ๓

นางอัญญา รัตนสินธุ์ ตำแหน่ง ครูผู้ดูแลเด็กศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านหัวไทร

นางสุชาดา มณฑาประเสริฐ ตำแหน่ง ผู้ช่วยหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

นางวาสนา บำรุงสุข ตำแหน่ง ครูผู้ดูแลเด็ก

นางบังอร ทัดละมัย ตำแหน่ง ครูผู้ดูแลเด็ก

นางสาวนุชนาฏ ไสลจักร ตำแหน่ง ครูผู้ดูแลเด็กฯ

นางสุดา ถาวรบุรณทรัพย์ ตำแหน่ง ครูผู้ดูแลเด็กฯ

นางสาวลัดดาวลัย จันทรไพร ตำแหน่ง ครูผู้ดูแลเด็กอนุบาลและปฐมวัย

ส่วนส่งเสริมการเกษตร จำนวน ๒ คน

นายเฉลิมชัย คงรัตน์ ตำแหน่ง ผู้ช่วยเจ้าหน้าที่ธุรการ

นายวินัย เกตุแก้ว ตำแหน่ง คนสวน

ส่วนสาธารณสุข จำนวน ๕ คน

๑. นางสาววิไลพร อูมา ตำแหน่ง ผู้ช่วยเจ้าหน้าที่ธุรการ

๒. นางสาวสุวรรณา วนะภูติ ตำแหน่ง เจ้าพนักงานธุรการ

๓. นายประสงค์ โสภา ตำแหน่ง พนักงานขับรถยนต์ (รถขยะ)

๔. นายวรรณนะชัย ไทยศรีสง่า ตำแหน่ง คนงานประจำรถขยะ

๕. นายวุฒิไกร โล่ห์คำ ตำแหน่ง คนงานประจำรถขยะ

๖. นายสงคราม อุ่มวัง ตำแหน่ง คนงานประจำรถขยะ

๖.๑.๒ คณะผู้บริหาร จำนวน ๔ คน

นายประดิษฐ์ ไกรสร ตำแหน่ง นายกองค์การบริหารส่วนตำบล

นายวิรัตน์ สุกใส ตำแหน่ง รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล

นายประเสริฐ แดงอ่อน ตำแหน่ง รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล

นายเสรี จันทรเจริญ ตำแหน่ง เลขาธิการนายกฯ

๖.๑.๓ สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน ๑๔ คน

นายประจักษ์ จันทรมณี สมาชิก อบต. หมู่ที่ ๖

ตำแหน่ง ประธานสภา

นายไพบุลย์ เรืองประภพ สมาชิก อบต. หมู่ที่ ๖

ตำแหน่ง รองประธานสภา

นายชัชวาลย์ ไพโรจน์ สมาชิก อบต. หมู่ที่ ๖
ตำแหน่ง เลขานุการสภาฯ

นายบุญลือ พุกสอน สมาชิก อบต. หมู่ที่ ๑
ตำแหน่ง สมาชิกสภาฯ

นางเกศยา บุญจันทร์ สมาชิก อบต. หมู่ที่ ๑
ตำแหน่ง สมาชิกสภาฯ

นายบุญชาน กลัดเจ็ด สมาชิก อบต. หมู่ที่ ๒
ตำแหน่ง สมาชิกสภาฯ

นายศักดิ์ชัย ไสลจักร์ สมาชิก อบต. หมู่ที่ ๓
ตำแหน่ง สมาชิกสภาฯ

นายจำเนียร รักษาชอบ สมาชิก อบต. หมู่ที่ ๓
ตำแหน่ง สมาชิกสภาฯ

นายฉัตร พุ่มนิคม สมาชิก อบต. หมู่ที่ ๔
ตำแหน่ง สมาชิกสภาฯ

นายมานพ กรมธิน สมาชิก อบต. หมู่ที่ ๔
ตำแหน่ง สมาชิกสภาฯ

นายชาติกร ภูณาสา สมาชิก อบต. หมู่ที่ ๕
ตำแหน่ง สมาชิกสภาฯ

นายมานพ สุรศักดิ์ สมาชิก อบต. หมู่ที่ ๕
ตำแหน่ง สมาชิกสภาฯ

นายทวีศักดิ์ ล้อจงเฮง สมาชิก อบต. หมู่ที่ ๗
ตำแหน่ง สมาชิกสภาฯ

๖.๑.๔ หน่วยเลือกตั้ง

จำนวน ๘ หน่วย

- ๑) หน่วยเลือกตั้งที่ ๑ หอประชุมโรงเรียนวัดหัวไทร หมู่ที่ ๑
- ๒) หน่วยเลือกตั้งที่ ๒ ศาลาวัดหัวไทร หมู่ที่ ๑
- ๓) หน่วยเลือกตั้งที่ ๓ อาคารอเนกประสงค์บ้านกล้วย หมู่ที่ ๒
- ๔) หน่วยเลือกตั้งที่ ๔ อาคารโรงเรียนวัดใหม่คูมอญ หมู่ที่ ๓
- ๕) หน่วยเลือกตั้งที่ ๕ อาคารโรงเรียนวัดทางข้ามน้อย หมู่ที่ ๔
- ๖) หน่วยเลือกตั้งที่ ๖ อาคารอเนกประสงค์บ้านน้ำฉ่ำ หมู่ที่ ๕
- ๗) หน่วยเลือกตั้งที่ ๗ อาคารอเนกประสงค์โรงเรียนวัดลาดบัวขาว หมู่ที่ ๖
- ๘) หน่วยเลือกตั้งที่ ๘ อาคารอเนกประสงค์บ้านลาดโคก หมู่ที่ ๗

๖.๑.๕ รายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบล

การบริหารรายจ่ายในปีงบประมาณที่ผ่านมาเปรียบเทียบกับย้อนหลัง

รายการ	พ.ศ.๒๕๕๐	พ.ศ.๒๕๕๑	พ.ศ.๒๕๕๒	พ.ศ.๒๕๕๓	พ.ศ.๒๕๕๔
รายรับ	๒๐,๖๑๘,๓๙๓.๑๐	๒๓,๕๙๙,๑๕๗.๖๘	๒๕,๐๗๒,๐๘๖.๒๖	๓๔,๖๘๙,๐๐๘.๘๓	๓๗,๔๙๕,๘๙๒.๒๗
รายจ่าย	๒๐,๔๙๙,๑๐๘.๐๓	๑๙,๐๖๙,๑๖๔.๓๒	๒๒,๘๔๑,๕๖๖.๓๗	๒๘,๕๒๐,๑๔๒.๑๖	๒๙,๕๖๗,๔๓๑.๓๗

๖.๒ ศักยภาพของชุมชนและพื้นที่

ตำบลหัวไทรหากมองศักยภาพในภาพรวมพอที่จะสรุปศักยภาพและปัจจัยที่เกื้อหนุนต่อการพัฒนาตำบลในอนาคตได้ ดังนี้

๑. มีแม่น้ำบางปะกงไหลผ่าน มีคลองเชื่อมหมู่บ้านต่าง ๆ เกือบทุกหมู่บ้าน ซึ่งแม่น้ำดังกล่าวสามารถใช้เป็นน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค และน้ำเพื่อการเกษตรได้

๒. เกษตรกรในตำบลหัวไทร เป็นผู้มีความมัธยัสถ์ และเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ และยอมรับในเทคโนโลยีสมัยใหม่ ประชาชนส่วนใหญ่มีฐานะปานกลางจึงทำให้สามารถส่งบุตรหลานศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นจนถึงระดับอุดมศึกษา

๓. มีโรงฆ่าและแปรรูปผลิตภัณฑ์สุกร ซึ่งเป็นโรงงานอุตสาหกรรมที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในประเทศไทยและมีเครื่องจักรกลและวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ที่มีความทันสมัยได้มาตรฐานสากลทัดเทียมนานาชาติ ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ ซึ่งหากเปิดดำเนินการอย่างเป็นทางการจะทำให้ตำบลมีรายได้จากการจัดเก็บภาษีอากร ค่าธรรมเนียมและใบอนุญาตต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก อีกทั้งรัฐบาลมีนโยบายที่จะพัฒนาเส้นทางคมนาคมให้ดีขึ้น เพื่อใช้ในการขนส่งสินค้าและผลิตภัณฑ์จากโรงฆ่าและแปรรูปผลิตภัณฑ์สุกรไปยังต่างประเทศ

๔. มีสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษา คือ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ (บางคล้า) ตั้งอยู่ในพื้นที่ เป็นการขยายโอกาสทางการศึกษาและเปิดกว้างแก่เยาวชนในตำบล ที่ได้รับการพัฒนาทางด้านการศึกษาและมีโอกาสทางการศึกษาเพิ่มขึ้น

๕. ในอนาคตกรมราชทัณฑ์ มีนโยบายจะย้ายเรือนจำกลางจังหวัดฉะเชิงเทราออกไปอยู่ในพื้นที่แห่งใหม่นอกชุมชนเมือง โดยขอใช้ที่ดินสาธารณประโยชน์ของตำบลหัวไทร เพื่อก่อสร้างเรือนจำกลาง ซึ่งจะทำให้ประชาชนได้รับประโยชน์ในด้านคมนาคม สาธารณูปโภค และความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าตำบลหัวไทรได้รับประโยชน์ในหลาย ๆ ด้านพร้อมกัน และมีรายได้จำนวนมากที่จะนำมาพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญและก้าวหน้าต่อไปในอนาคต อีกทั้งจะเป็นการเพิ่มรายได้ และขยายโอกาสทางการผลิต การตลาด การจัดหางาน พร้อมทั้งยกระดับคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในตำบลให้ดีขึ้นต่อไป

๒.๒ ประวัติวัดทางข้ามน้อย

วัดทางข้ามน้อย ปัจจุบันตั้งอยู่ในหมู่ที่ ๔ ตำบลหัวไทร อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา มีความเป็นมาดังนี้ (บัณฑิต บัญญัติประเสริฐ : ๒๕๕๓)

เนื่องด้วยมีพระพุทธรูป ๓ รูป คือ พระกลั่น พระเทียน และพระหมก ได้เดินธุดงค์จากจังหวัดนครราชสีมา จนกระทั่งถึงหมู่บ้านทางข้ามน้อย (ที่ชื่อหมู่บ้านทางข้ามน้อยเนื่องจากบริเวณหมู่บ้านแต่ดั้งเดิมเป็นป่าไม้และมีลำธารที่มีน้ำไหลผ่าน สัตว์ต่าง ๆ พากันเดินข้ามลำธารที่เป็นทางเดินของสัตว์จากฝั่งหนึ่งไปยังอีกฝั่งหนึ่งซึ่งเป็นทางเล็ก ๆ และตื้นเขิน โดยสัตว์ต่าง ๆ ใช้ข้ามไปมา ปัจจุบันก็คือบริเวณข้างวัด และได้เปลี่ยนมาเป็นคลองคูมอญ) ต่อจากนั้นราษฎรก็ได้นิมนต์พระทั้ง ๓ รูป ให้อยู่ประจำในหมู่บ้าน และได้ปรึกษากันที่จะสร้างสำนักสงฆ์ขึ้น โดยมีนายเกิด นางแหม่ม ราษฎรในหมู่บ้านได้ยกที่ดินให้เป็นสำนักสงฆ์จำนวน ๑๒ ไร่เศษ และได้ยกบ้านให้ จำนวน ๓ หลัง เพื่อใช้เป็นกุฏิ และได้เป็นสำนักสงฆ์ในปีใดไม่ปรากฏ ต่อมา มีการก่อสร้างเพิ่มเติมและได้ยกฐานะเป็นวัด เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๒๔ โดยใช้ชื่อว่า วัดศรีวิไลราษฎรศรัทธาธรรมข้ามน้อย อำเภอกว๊านไทร (ปัจจุบันเปลี่ยนมาเป็นอำเภอบางคล้า) จังหวัดฉะเชิงเทรา

ต่อจากนั้นก็มีการสร้างพระอุโบสถ ในปี พ.ศ. ๒๔๖๔ แต่ก็ไม่มีพระประธาน ในพระอุโบสถ นายขำ นายกุล และนายจืด ราษฎรในหมู่บ้านได้เดินทางไปจังหวัดพิษณุโลก เพื่อไปนมัสการหลวงพ่พุทธรชินราช และได้หาช่างมาทำแบบจำลองหล่อหลวงพ่พุทธรชินราชขึ้นเพื่อประดิษฐานในพระอุโบสถ (หลังเดิม) และได้มีการจัดงานเฉลิมฉลองให้หลวงพ่ปีละ ๒ ครั้ง ตลอดมา คือ

๑. งานประเพณีแห่หลวงพ่พุทธรชินราช คือวันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ หลังออกพรรษา ๑ วัน ในสมัยก่อนจะนำหลวงพ่พุทธรชินราชจำลอง แห่ทางน้ำไปตามลำคลองต่าง ๆ ออกสู่แม่น้ำบางปะกง เพื่อให้ประชาชนได้ปิดทองและสักการบูชา ซึ่งปัจจุบันมีถนน แม่น้ำลำคลองจึงไม่มีการสัญจรไปมาจึงเปลี่ยนมาแห่ทางบกโดยใช้รถเป็นขบวนแห่ ราษฎรได้ปฏิบัติกันเป็นประจำทุกปีเมื่อถึงวันนี้

๒. ประเพณีปิดทองพระพุทธรูป ซึ่งถือเป็นงานประจำปี เป็นการสมโภชองค์หลวงพ่ใน เดือนที่มีการสร้างหลวงพ่ขึ้น โดยจัดงานให้หลวงพ่ ๒ วัน คือ ขึ้น ๑๒ ค่ำ และขึ้น ๑๓ ค่ำ เดือน ๔ เพื่อให้ประชาชนในหมู่บ้านและประชาชนที่มาจากต่างถิ่น ได้ปิดทอง กราบไหว้ สักการบูชา

การจัดงานปีละ ๒ ครั้ง ทางคณะกรรมการวัดจะต้องจัดลิเกมาแสดงให้หลวงพ่ ซึ่งมีการ ปฏิบัติสืบต่อกันมา เนื่องจากหลวงพ่พุทธชินราชเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ประชาชนได้มาบนบานต่อหลวงพ่ ในเรื่องต่าง ๆ ปรากฏว่าประสบความสำเร็จ จึงนำลิเกมาแสดง มารำถวาย เป็นประจำปีใดไม่จัดงาน ซึ่งเคยมีมา จะเกิดอาเพศต่าง ๆ ในหมู่บ้าน

- การสืบสานประเพณีท้องถิ่น

คำว่า ท้องถิ่น หมายถึง พื้นที่และขอบเขตที่ชุมชนหมู่บ้าน เมือง มีการปะทะสรวง กันทางสังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรม จนปรากฏรูปแบบ ทางวัฒนธรรมที่เหมือนกันและแตกต่างกัน ไปจากชุมชน หมู่บ้าน และเมือง ในท้องถิ่นซึ่งจะพบว่า วัฒนธรรมและประเพณี ของท้องถิ่นแต่ละแห่ง อาจมีรูปแบบแตกต่างกันไปตามสภาพภูมิศาสตร์ ศาสนา และความเชื่อ ในภาคกลาง สภาพ ภูมิศาสตร์ สามารถแบ่งวัฒนธรรมออกเป็น ๓ ลักษณะ คือ

๑. ท้องถิ่นที่ตั้งอยู่สองฟากฝั่ง แม่น้ำ ใช้เส้นทางน้ำในการไปมาหาสู่ ซื้อขายสิ่งของ เครื่องอุปโภคบริโภคกัน ท้องถื่นดังกล่าว เช่นนี้ คือท้องถื่นรุ่นเก่าที่สุด

๒. ท้องถิ่นที่ตั้งอยู่ตามท้องทุ่ง ตามที่ราบ ซึ่งในภาคกลางมักเป็นพื้นที่อันกว้างใหญ่ และมีชาวนามาตั้งบ้านเรือนหลายหมู่บ้านเข้ามาทำนาในที่ราบลุ่มแห่งนี้ บางแห่งนี้เป็นทุ่งราบไม่กว้างใหญ่ ก็มีท้องถื่นเดียว โดยมีหนองน้ำเป็นแหล่งอุปโภคบริโภค การติดต่อสื่อสารส่วนใหญ่ ใช้เส้นทางน้ำ เช่น คู คลอง มีเรือแล่น เป็นต้น

๓. ท้องถิ่นที่อยู่ห่างจากท้องทุ่ง เป็นพื้นที่ดอนและไกลจากชุมชนมักเรียกว่า **“บ้านป่า”** ด้านการเปลี่ยนแปลงท้องถื่นที่อยู่กลางทุ่งจะเปลี่ยนเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจใหม่ เพื่อการค้า เช่นเดียวกับชุมชนริมน้ำ

เมื่อกล่าวถึง วัฒนธรรมท้องถื่นภาคกลางแล้วจะพบว่าภาคกลาง มีประชาชนอยู่จำนวนมาก หลายกลุ่ม หลายเชื้อชาติ และหลากหลายวัฒนธรรม ทำให้ประเพณีท้องถื่น มีความแตกต่างกันไป เช่น การแต่งกาย การละเล่น ความเชื่อ ฯลฯ ซึ่งผู้เขียนได้มีโอกาส ไปร่วมกิจกรรมการสืบสานประเพณี แห่งพระพุทธชินราชและแข่งขันเรือพาย บ้านทางข้ามน้อย ครั้งที่ ๑๒ วันอาทิตย์ที่ ๒๔ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๕๓ ณ วัดทางข้ามน้อย อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยทางคณะกรรมการวัด และองค์การบริหารส่วนตำบลหัวไทร ได้อัญเชิญหลวงพ่พุทธรชินราช ประดิษฐานบนรถยนต์ แห่งไปยังวัดต่าง ๆ ในพื้นที่ตำบลหัวไทร โดยเริ่มจากวัดลาดบัวขาว วัดใหม่คูมอญ และวัดหัวไทร เพื่อให้พี่น้องประชาชน และพุทธศาสนิกชน ได้ทำบุญปิดทอง และนมัสการหลวงพ่พุทธรชินราช หลังเสร็จพิธีจากวัดหัวไทร ได้อัญเชิญ หลวงพ่พุทธรชินราช กลับประดิษฐานยังโบสถ์วัดทางข้ามน้อย ซึ่งผู้นำท้องถื่น นักเรียน พ่อค้า ประชาชน แขกผู้มีเกียรติ ที่มาร่วมงานตั้งแถวขบวนแห่หลวงพ่พุทธรชินราช บริเวณซุ้มประตูทางเข้าวัด โดยจะแห่รอบโบสถ์ จำนวน ๓ รอบ ซึ่งนายสุรพล โกศาตร์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๔ ได้เล่าให้ฟังว่า ในอดีตการแห่หลวงพ่พุทธรชินราช จะแห่ทางเรือ ใช้เรือบรรทุกข้าวแห่ โดยจะออกจากวัดทางข้ามน้อย ไปยังวัดลาดบัวขาว ผ่านวัดบางกระเจ็ด ออกจากวัดบางกระเจ็ด ไปยังวัดบ้านกล้วย มาสุดที่วัดหัวไทร ให้ประชาชน ในการกราบสักการะ ปัจจุบันการชลประทานปิดทางน้ำและน้ำมันราคาแพง จึงเปลี่ยนจากแห่ทางน้ำมาเป็นทางบกแทน ช่วงบ่าย มีการแข่งขัน เรือพายพื้นบ้านประเภทต่าง ๆ กีฬาพื้นบ้าน เป็นต้น ในการจัดงานทางคณะกรรมการวัด จะต้องจัดลิเก มาแสดงถวายให้หลวงพ่ โดยประชาชนมีความเชื่อว่า ขอพรหรือบนบานกับหลวงพ่พุทธรชินราชไว้ ถ้าสิ่งที่ขอได้ดังสมปรารถนา ก็จะนำลิเกมาแสดงถวาย ในอดีตที่ผ่านมาจะเรียไรเงินค่าลิเกไปตามบ้าน ปัจจุบันเมื่อถึงงานประจำปี ประชาชนก็จะนำเงินบริจาคมาร่วมกันให้คณะกรรมการวัดจ้างลิเกมา เล่นถวายหลวงพ่ ซึ่งค่าลิเก ประมาณ ๘๘,๘๐๐ บาท / คืน นอกจากนี้ ช่วงกลางคืน ประชาชนที่แก่นจะมาแจ้งกับคณะกรรมการวัด ให้คณะลิเกรำถวาย โดยคณะลิเกจะจัดชุดรำถวายชุดละ ๖ คน ซึ่งประชาชนในตำบลหัวไทร มีความเชื่อว่า หลวงพ่พุทธรชินราชโปรดลิเก และการรำถวาย หากนำภาพยนตร์มาฉายจะทำการค้าไม่ขึ้น ดังนั้น ประชาชนจะอธิฐานและแก้บนด้วยลิเก จากคำบอกเล่าของคณะกรรมการวัด ประชาชนที่เข้าร่วมงานส่วนใหญ่จะบนเรื่องการขายที่ดิน การเลี้ยงกุ้ง การประกอบอาชีพ เมื่อได้ราคามากก็จะนำลิเกมาถวาย ส่วนคนที่มีกำลังทรัพย์น้อย จะบนในเรื่องการให้หายจากเจ็บไข้ การสมัครเรียน เป็นต้น ก็จะให้ชุดลิเกรำถวาย บางคืน ผู้แสดงลิเกรำถึง ๒๐ เทียวขึ้นไปก็มี โดยผู้เขียนได้ไปร่วมการสืบสานประเพณีแห่งพระพุทธชินราช ในแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ และเมื่อวันที่ ๑๕ - ๑๖ มีนาคม พ.ศ.๒๕๕๔ ได้มีโอกาสไปร่วมประเพณีปิดทองพระพุทธชินราช ซึ่งเป็นงานประจำปี สมโภชองค์หลวงพ่ที่ทางวัดทางข้ามน้อยได้จัดงาน

จำนวน ๒ วัน คือ วันที่ ๑๕ มีนาคม พ.ศ.๒๕๕๔ ในช่วงเช้าทางคณะกรรมการวัดทางข้ามน้อยได้ทำพิธี บวงสรวงหลวงพ่พุทธรชินราชในครั้งนี้ด้วย ในการนี้ ของที่ใช้ในการบวงสรวงหลวงพ่พุทธรชินราช คือ ผลไม้ ๕ อย่าง บายศรี ซึ่งทางคณะกรรมการวัดได้นิมนต์พระสงฆ์ จำนวน ๙ รูป มาสวดเจริญพระพุทธรมนต์ ให้หลวงพ่ในวันแรกของการจัดงาน มีลิเกมาแสดงถวายหลวงพ่ในภาคกลางคืน ส่วนวันที่ ๑๖ มีนาคม พ.ศ.๒๕๕๔ มีลิเกแสดงทั้งกลางวันและกลางคืน รวมทั้ง นักแสดงลิเกได้รำถวายหลวงพ่พุทธรชินราชก่อนแสดงลิเกด้วย จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ดังกล่าว จะพบว่าแต่ละวัฒนธรรม มีบริบท มีประวัติเฉพาะของตัวเอง จากแนวคิดนี้ จอห์นสตัน (๑๙๗๘ : ๑๓๐) มีความเห็นสอดคล้องกับ โบ แอส ที่ว่า วัฒนธรรมแต่ละวัฒนธรรมมีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง และถึงแม้ว่าวัฒนธรรมจะแตกต่างกัน แต่จะไม่มีประเพณีวัฒนธรรมไหนดีกว่า เด่นกว่า ประเพณีวัฒนธรรมอื่น ๆ ทั้งนี้เพราะแต่ละวัฒนธรรม มีความพอเพียงอยู่ในตัวของมันเอง และสามารถให้ประโยชน์ เกิดคุณค่าทางจิตใจแก่คนในท้องถิ่นสืบต่อ ๆ กัน

๒.๓ ความหมายและประเภทของประเพณี

๒.๓.๑ ความหมายของประเพณี

ประเพณี คือ ความประพฤติที่คนส่วนใหญ่ปฏิบัติสืบต่อกันมาจนเป็นแบบอย่างเดียวกัน เป็นระเบียบแบบแผนที่เราเห็นถูกต้อง หรือเป็นที่ยอมรับของคนส่วนใหญ่ และมีการปฏิบัติสืบต่อ ๆ กันมา เช่น ประเพณีเกี่ยวกับการเกิด หมั้นหมาย แต่งงาน ตาย บวช ปลุกบ้าน เป็นต้น

๒.๓.๒ ประเภทของประเพณี

ประเพณีมี ๓ อย่าง คือ

๑. จารีตประเพณี
๒. ขนบประเพณี
๓. ธรรมเนียมประเพณี

๑. จารีตประเพณี เป็นประเพณีเกี่ยวกับศีลธรรม และสวัสดิภาพของสังคมส่วนรวม มีการบังคับให้กระทำ ถ้าไม่ทำก็ถือว่าผิดหรือชั่วต้องมีการลงโทษ เช่น ลูกควรกตัญญูต่อกตเวทิต่อพ่อแม่ ผู้ปกครอง ใครอกตัญญูก็จะเป็นที่สาปแช่งของคนทั่วไป นักเรียนควรให้ความเคารพแก่ครูอาจารย์ที่อบรมสั่งสอน ไม่ดูหมิ่น หรือเวลาสอบต้องไม่พูดคุ้ยหรือดูคำตอบของกันและกัน ถ้าฝ่าฝืนก็จะมีโทษ เป็นต้น

๒. ขนบประเพณี เป็นประเพณีที่ได้มีระเบียบแบบแผนวางไว้โดยตรง หรือโดยอ้อม

โดยตรง คือ มีระเบียบกฎเกณฑ์พิธีต่าง ๆ กำหนดไว้ชัดเจน เช่น ไหว้ครู ต้องทำอย่างไร หรือระเบียบแบบแผนของทางราชการ หรือเรื่องการศึกษา ต้องมีระเบียบแบบแผนประการใดบ้าง เป็นต้น

โดยอ้อม เป็นประเพณีที่รู้กันโดยทั่ว ๆ ไป ไม่ได้วางไว้แน่นอน แต่ที่ปฏิบัติได้เพราะมีการบอกเล่าสืบต่อกันมา เช่น แห่นางแมว หรือการจุดบั้งไฟของอีสาน

ขนบประเพณีจึงเป็นเรื่องที่กำหนดให้ปฏิบัติต่อมาจนกลายเป็นประเพณี แต่ก็อาจเปลี่ยนแปลงได้ตามกาลเวลา เช่น การแต่งงานในปัจจุบัน ส่วนมากไม่นิยมจัดขันหมากแบบมีพิธีรีตองมากอย่างแต่ก่อน เพื่อประหยัดเวลาและสะดวกต่อการจัด

ส่วนคำว่า กรรม เป็นคำนามเช่นกัน หมายถึง การงาน การกระทำ เมื่อนำมาประกอบกันเป็นคำว่า “พิธีกรรม” ซึ่งมีความหมายว่า การบูชาแบบอย่าง หรือแบบแผน หน่วยงานที่ปฏิบัติในทางศาสนา หรือหมายถึง การงานที่เกี่ยวกับพิธี และแบบหนังสือทางการทูต กรรมวิธีทางการทูต แต่เมื่อก้าวโดยสรุปตามความหมายในภาษาไทย คำว่า “พิธีกรรม” นั้นหมายถึง แนวทางหรือวิธีทำงานพิธีต่าง ๆ ตามที่ได้กำหนดไว้ให้ถูกต้อง

๒.๔.๒ แนวคิดเรื่องพิธีกรรม

เมื่อสมัยก่อนพุทธกาล เจ้าชายสิทธัตถะออกผนวชก่อนที่จะได้ตรัสรู้ พระอนุตตรสัมมสมโพธิญาณเป็นพระพุทธานั้น ได้เคยปฏิบัติพิธีกรรมต่าง ๆ เมื่อครั้งสมัยก่อน พระองค์จักเสด็จออกบวช โดยการปฏิบัติพิธีกรรมต่าง ๆ ตามลัทธิความเชื่อดั้งเดิม ที่ศาสนาพราหมณ์เคยได้ปฏิบัติ สุดท้ายการปฏิบัติอันเป็นพิธีกรรมที่เป็นไปตามแนวทางในการดำเนินชีวิต อันประเสริฐก็ไม่มี พระองค์ทรงปรีวรตการปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาเดิม โดยเน้นถึงหลักการปฏิบัติตนเองให้เป็นผู้มีความเจริญมากกว่าที่จะไปพึ่งพิงอาศัยกับพิธีกรรมที่ปฏิบัติ เพื่อหวังให้อ่านาถกลับหรือพระเจ้าดลบันดาลให้ เช่น พิธีกรรมบูชาโยนิ โดยการฆ่าแพะ เพื่อที่จะสังเวยแด่พระเจ้า เพื่อพระเจ้าจักได้พอพระทัย แล้วตนเองก็จะเป็นคนดี พระองค์ได้ชี้ทางแห่งการปฏิบัติว่า คนเราจะดีหรือบริสุทธิ์ได้ด้วยอาศัยการปฏิบัติตน ปฏิบัติกาย วาจา และใจให้บริสุทธิ์เท่านั้น มิใช่การฆ่าแพะสังเวยพระเจ้าแล้วตนจักบริสุทธิ์ ซึ่งก็เป็นไปไม่ได้ว่า นักปราชญ์หลายท่าน เชื่อว่า พิธีกรรมทางศาสนามีได้ในสมัยพระพุทธานั้น หากแต่ เพิ่งมีมาเมื่อพระพุทธศาสนาได้หล่อหลอมผสมกับความเชื่อโบราณของคนไทยแล้วนักปราชญ์ราชบัณฑิต ได้ประยุกต์คำสอนในพระพุทธศาสนาให้กลายมาเป็นหลักในการปฏิบัติเข้าสู่พิธีกรรม

ความหมายของพิธีกรรม

พิธีกรรม ภาษาต่างประเทศที่เราพบเห็นเสมอ มีอยู่ ๒ คำ คือ Ritual และ Activities ทั้งสองคำมักนิยมใช้ร่วมกันในภาษาไทย กับคำว่า “พิธีกรรม” แต่ความหมายของคำทั้ง ๒ ในภาษาอังกฤษ ได้เสนอข้อคิดเอาไว้ว่า ถ้าใช้คำว่า Ritual น่าจะหมายถึง พิธีกรรมหนึ่ง ๆ หรือหลาย ๆ พิธีกรรมก็ได้ ส่วนคำว่า Activities จะหมายถึง การกระทำหรือกิจรายการของกิจกรรมแห่งพิธีกรรม (Ritual) จะเหมารวมเป็นกิจกรรมหรือตัวพิธีกรรม ส่วน Activities จะหมายถึง พฤติกรรม การกระทำกิจกรรม ตลอดจนกิจกรรมแห่งพิธีกรรมที่กำลังกระทำ เป็นต้น

พิธีกรรม (Ritual) ความหมายของพิธีกรรมมีผู้รู้หลาย ๆ ท่านได้ให้ไว้อย่างกว้างขวาง แต่โดยรวม หมายถึง การกระทำหรือกิจกรรมต่อสิ่งที่เชื่อเคารพ ศรัทธาอย่างเป็นรูปแบบ และพิธีการ ซึ่งรูปแบบที่ว่าจะต้องเป็นรูปแบบที่ถูกต้องตามข้อกำหนดไว้อย่างเป็นลำดับและมีขั้นตอนเสมอ

๒.๔.๓ ความเป็นมาของพิธีกรรม

ความเชื่อของมนุษย์พัฒนาการมาจากการได้รับรู้เรื่องราวต่าง ๆ อันเป็นประสบการณ์ภายนอกที่นอกเหนือประสบการณ์โดยตรงที่ตนเองได้เห็น แต่กลับเป็นประสบการณ์อันได้รับมาจากการบอกเล่ากลายเป็นนิยายปรัมปรา (Myth) แล้วยึดถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตกลายเป็นลัทธิ แล้วนำไปสู่การปฏิบัติต่อลัทธิความเชื่อ เมื่อลัทธิความเชื่อเหล่านั้นได้พัฒนากลาย

มาเป็นศาสนา การปฏิบัติต่อความเชื่อ ลัทธิศาสนานั้นจึงกลายมาเป็นพิธีกรรมทางศาสนาในปัจจุบัน ศาสนาได้แบ่งออกเป็น ๒ ประเภทใหญ่ คือ

๑. ศาสนาฝ่ายเทวนิยม คือ ศาสนาที่มีความเชื่อในเรื่องของพระเจ้า (God) ได้แก่ ศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลาม ศาสนาฮินดู เป็นต้น

๒. ศาสนาฝ่ายอเทวนิยม คือ ศาสนาที่ไม่มีความเชื่อในเรื่องที่พระเจ้า ได้แก่ ศาสนา พุทธ ศาสนาขงจื้อ ศาสนาบาไฮ เป็นต้น

ไม่ว่าจะเป็นศาสนาฝ่ายใด องค์ประกอบที่สำคัญของศาสนาก็ คือ พิธีกรรม อีมิลเดอร์ไคม์ (Emile Durkheim) นักสังคมวิทยาชาวฝรั่งเศส ได้กล่าวถึงองค์ประกอบสำคัญของศาสนาไว้ ซึ่งพิธีกรรมทางศาสนายังมีคุณค่าสำคัญยิ่ง เพราะพิธีกรรมทำให้มนุษย์ได้แสดงออกถึงความเป็นอัตลักษณ์ของศาสนานั้น ๆ ได้อย่างชัดเจน และพิธีกรรมทางศาสนานั้นยังสามารถที่จะทำให้เกิดความศักดิ์สิทธิ์ในตัวของพิธีกรรมที่เคร่งครัด น่าเชื่อถือได้เป็นอย่างดี

ส่วน Hall, T.wiliam ได้กล่าวถึงพิธีกรรมไว้ว่า “พิธีกรรม” คือ ชนิดของการบูชาที่เป็นสัญลักษณ์อื่น ๆ แม้บางคนจะไม่สนใจก็ตาม ดังต่อไปนี้

๑. พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับนักนิเวศวิทยา หมายถึง พิธีกรรมที่ทำในบางเวลาของธรรมชาติ และพิธีกรรมอันเป็นสัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับโลกและจักรวาลตามธรรมชาติ เช่น พิธีกรรมในการวางแผนเพื่อการเพาะปลูก การล่าสัตว์ การเลี้ยงสัตว์ ไม่ว่าจะเป็นเจริญขึ้นหรือถดถอยของการโคจรของดวงดาว โลก ที่รวมอยู่ในพิธีกรรมนี้

๒. แต่เมื่อกล่าวถึงเวลาปฏิบัติพิธีที่ไม่เกี่ยวกับวิชานิเวศวิทยาเลย คือ กล่าวเฉพาะ พิธีกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรม กล่าวถึงชนิดของพิธีกรรม คือ รูปแบบพิธีที่ซาบซึ้งประทับใจ (ทางศาสนา) ไม่เกี่ยวข้องกับการหมุนเวียนของจักรวาลตามธรรมชาติแม้สักน้อยเลย ชาวฮิวและชาวคริสต์ มีวันมงคลพิเศษถือเป็นตัวอย่างที่ดีของเรื่อง (พิธีกรรม) นี้ แม้ว่าบางคนยังแสวงหาพิธีกรรมที่ดีเช่นนั้นต่อไปอีก สำหรับชาวต่างศาสนาที่สามารถมีพิธีกรรมทางศาสนาในแต่ละปีได้ด้วยเหมือนกัน

๓. พิธีกรรมของมนุษยชาติ พิธีกรรมเล็งไปที่จุดต่าง ๆ กัน คือ พิธีกรรมในการเกิดการเติบโต การตาย ซึ่งได้กล่าวถึงเสมอ ๆ เช่น “พิธีกรรมการอำลาโลก” พิธีกรรมของมนุษยชาตินี้รวมเอาพิธีกรรมทางวัฒนธรรมทุก ๆ อย่าง ทั้งการเกิด การตั้งชื่อ การบวช การแต่งงาน การตาย และอื่น ๆ ด้วย

๔. รูปแบบพิธีกรรมที่ทารุณโหดร้ายใช้ไม่ได้ ขณะที่ถูกกล่าวถึงอีกครั้งหนึ่งเสมอทั้งไม่มีชนิดของพิธีกรรมที่ปฏิบัติแล้วซาบซึ้งที่สุด แต่ไม่มีพิธีกรรมที่น่าปรารถนาที่ดีที่สุดตลอดไป ตัวอย่างของพิธีกรรมที่ดีเช่นนั้น ขึ้นอยู่กับเทคนิคการอธิบายพิธีกรรม มองให้เป็นพิธีกรรมง่าย ๆ และบอกถึงชนิดของพิธีที่เห็นประจักษ์ชนิดต่าง ๆ

๒.๔.๔ องค์ประกอบของพิธีกรรม

พิธีกรรม มีองค์ประกอบหลายประการที่สามารถอธิบายได้ ดังนี้

๑. ความเชื่อ (believe) หรือความศรัทธา (faith) พิธีกรรมจักเกิดขึ้นได้ ต้องอาศัยความเชื่อ ความศรัทธาต่อลัทธิศาสนานั้น ๆ เช่น เชื่อว่ามีพระเจ้า เชื่อว่าได้กระทำเบ็ดเตล็ดแล้ว ญาติที่ล่วงลับไปแล้วจักได้รับกุศลที่ได้อุทิศไป หรือแม้แต่เชื่อว่าการป่วยมีโรคภัยไข้เจ็บเกิดขึ้น อยู่เสมอ ให้นิมนต์พระสงฆ์มาทำพิธีสืบชะตาก็จักหาย เป็นต้น

๒. ผู้ประกอบพิธีกรรม ก็มักจะหมายถึง ผู้ที่สามารถที่จะสื่อสารโลกมนุษย์นี้ ไปยังสภาวะที่ลึกลับ หรืออำนาจลึกลับ ที่คนธรรมดาไม่สามารถที่จะสื่อไปได้ จึงต้องอาศัยผู้ประกอบพิธีกรรมเป็นผู้สื่อความต้องการไปสู่อำนาจลึกลับนั้น เช่น พระเจ้า เทพเจ้า เทวดา ผี เป็นต้น

๓. ภาษา การสื่อระหว่างมนุษย์กับอำนาจลึกลับหรือพระเจ้า เทพเจ้า ผู้ประกอบพิธีมักจะใช้ภาษาที่ผิดไปจากภาษามนุษย์สามัญกลุ่มนั้น ๆ ใช้หรือบางครั้งก็ใช้สัญลักษณ์ และการทำนาย เป็นการสื่อสารจากอำนาจลึกลับนั้นมาสู่มนุษย์

๔. พิธีกรรมนั้น ๆ มีผลต่อจิตใจผู้กระทำกล่าวคือ ผู้ที่ได้กระทำกิจกรรมตาม พิธีกรรมศาสนาแล้ว จะรู้สึกมีที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ ทำให้เกิดกำลังใจที่จะต่อสู้ปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ที่ตนเองประสบอยู่ได้

๕. การใช้สัญลักษณ์ กล่าวคือ ในการจัดพิธีกรรมแบบต่าง ๆ จะต้องใช้อุปกรณ์ เช่น ดอกไม้ ธูปเทียน เครื่องเช่นต่าง ๆ ตลอดจนการแสดงกิริยาท่าทาง เช่น ท่าร้ายรำ การประนมมือ การไหว้ เป็นต้น

๖. การใช้สื่อต่าง ๆ เช่น สื่อทางเสียง มีการขับร้อง บรรเลงดนตรี เพื่อให้เกิดความสงบและเอิบอิมใจ เพื่อให้พิธีกรรมนั้นเกิดความศักดิ์สิทธิ์

๒.๔.๕ ประเภทของพิธีกรรม

พิธีกรรม เป็นวิวัฒนาการของความเชื่อของมนุษย์ที่ต้องการที่จะให้ความเชื่อนั้นมีทั้ง หลักปฏิบัติที่เหมือนกันและสร้างความน่าเชื่อถือ เคารพต่อความเชื่อของมนุษย์ ซึ่งหลักปฏิบัติต่าง ๆ เมื่อมีรูปแบบ แบบแผนที่ตายตัวและยังให้คุณและให้โทษแก่ผู้ปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติตามก็ได้ ซึ่งพิธีกรรมสามารถที่จะแยกออกเป็นพิธีกรรม ออกเป็น ๔ ประการ ได้แก่ พิธีกรรมศาสนา พิธีกรรมลัทธิ ความเชื่อ พิธีกรรมจากจารีตประเพณี พิธีกรรมวัฒนธรรมประเพณี มีอธิบายดังนี้

๒.๔.๕.๑ พิธีกรรมศาสนา ได้แก่ พิธีกรรมที่ปฏิบัติต่อศาสนา พระเจ้า คำสอน ได้แก่ การถวายสังฆทาน ถวายผ้ากฐิน การทำบุญตักบาตร การรับศีลจุ่ม การสวดอ้อนวอน พระเจ้า การบูชารูปเคารพ (Images) พิธีล้างบาป พลีสกรรม บูชาครู พิธีตรียัมปวาย (เป็นวันที่พระมหาเทพเสด็จสู่โลกมนุษย์) เป็นต้น ซึ่งพิธีดังกล่าวจะเป็นข้อปฏิบัติตามพิธีกรรมของศาสนาต่าง ๆ ตามแต่ผู้ปฏิบัติจะนับถือศาสนาใด

๒.๔.๕.๒ พิธีกรรมลัทธิความเชื่อ ได้แก่ พิธีกรรมที่มีความเชื่อว่าตัวเองมี พ่อเกิด แม่เกิด พ่อเถลน์ ย่าเถลน์ หรือเชื่อว่า ชีวิตคนขึ้นอยู่กับการดวงเกิด เส้นลายมือ ตลอดจนความเชื่อที่นอกเหนือจากศาสนาที่ตนนับถือแต่ไม่ได้เชื่อถือและปฏิบัติสืบ ๆ ต่อกันมา เช่น พิธีครอบครู พิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ หรือพิธีกรรมบายศรีสู่ขวัญ เป็นต้น

๒.๔.๕.๓ พิธีกรรมจากจารีตประเพณี เป็นพิธีกรรมที่เกิดจากความเชื่อที่มีข้อปฏิบัติสืบ ๆ กันมา ใครไม่ปฏิบัติตามก็อาจจะมีการลงโทษหนัก - น้อย - เบา แล้วแต่จารีตของแต่ละกลุ่มหนัก - น้อย - เบา ชนต้งขึ้น เช่น พิธีกรรมขอขมาผีบ้านผีเรือนที่หนุ่มไปจับต้องหญิงสาว พิธีกรรมการแต่งงาน พิธีกรรมลักพาสาวหนีของชาวเขา ซึ่งพิธีกรรมประเภทนี้ได้รวมไปถึง พิธีกรรมการทำบุญงานศพ การฝัง การเผาศพ อีกด้วย พิธีกรรมจารีตประเพณีนี้เรามักได้ยินคนอีสานเรียก พิธีกรรมประเพณีว่า “ฮีด” เช่นเดียวกับคนภาคเหนือ

๒.๔.๕.๔ พิธีกรรมวัฒนธรรมประเพณี เป็นพิธีกรรมที่เกิดจากการวางระเบียบของสังคมนั้น ๆ ให้มีการปฏิบัติต่อกัน เช่น พิธีปฏิญาณตนสวนสนามของทหาร พิธีการกราบ

การไหว้ การรับของผู้ใหญ่ เป็นต้น ซึ่งบางท่านอาจจะกล่าวว่าการไหว้ การกราบผู้ใหญ่ ต้องมีพิธีกรรมด้วยหรือ ข้อนี้ได้เสนอว่าการกราบ ก็มีพิธีกรรมคือมีระเบียบวิธี ขั้นตอน การปฏิบัติ เช่น ไหว้ มือต้องพนมเป็นรูปดอกบัว ไหว้ผู้ใหญ่เช่นพระสงฆ์ วางมืออย่างไร ไหว้ผู้อาวุโส มือวางไว้ระดับใด

อย่างไรก็ตาม พิธีกรรมย่อมที่จะมีการปฏิบัติไปตามความเชื่อของลัทธิศาสนาต่าง ๆ ย่อมที่จะแตกต่างกันเพราะพิธีกรรม คือ การหลอมความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับความเชื่อ ความศรัทธา เป็นรูปแบบที่เป็นอัตลักษณ์และศักดิ์สิทธิ์นั่นเอง

๒.๔.๖ ความหมายของความเชื่อ

ก่อนที่จะศึกษาถึงวิวัฒนาการทางความเชื่อ จึงต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดและความหมายของความเชื่อ ดังนี้

Webster's Seventh ให้ความหมายของความเชื่อว่าเป็นภาวะหรือนิสัยด้านจิตใจที่มีต่อสิ่งที่เป็นความจริงหรือความเชื่อมั่นที่ตั้งอยู่ในบุคคล หรือสิ่งที่ของอย่างเดียวกัน

มีบางสิ่งที่ได้รับความเชื่อถือ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิ่งที่ถือว่าเป็นความจริงหรือตัวสิ่งที่เป็นความจริงนั้นเป็นที่ยอมรับยึดถือกันโดยกลุ่ม

ความเชื่อมั่นตามความเป็นจริงที่เกี่ยวข้องกันนั้นเป็นการดำรงสภาวะบางอย่างไว้หรือความเป็นจริงตามความเป็นจริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อได้วางรากฐานไว้ถูกต้องดีแล้ว

C.V. Good ให้ความหมายเกี่ยวกับความเชื่อไว้ ๔ ความหมายด้วยกัน คือ

๑. การยอมรับเนื้อความตามจริงโดยสภาพการณ์หรือวัตถุประสงค์ตามความแท้จริง
๒. ทางศาสนา หมายถึง เนื้อความอันเป็นที่ยอมรับในฐานะความเป็นจริง แม้จะไม่ขัดด้วยเหตุผลก็จริง แต่ก็ไม้อาจจะแสดงหลักฐานโดยเหตุผลได้
๓. ตัวความเชื่อหรือสิ่งที่เชื่อถือ
๔. หนีความสงสัยอันตั้งขึ้นโดยมติที่ไม่ใช่เนื้อหาเฉพาะบุคคลเท่านั้น แต่ถือเป็นสิ่งหนึ่งซึ่งจะมีขึ้นในชุมชน

สุพิทวง ธรรมพันทา ให้ความหมายของความเชื่อว่าเป็นความคิดที่คนเรายอมรับและยึดถือ อาจเป็นความคิดที่เป็นสากลหรือเป็นที่ยอมรับของบางกลุ่ม หรือเป็นความจริงทั้งหลายที่อยู่รอบ ๆ ตัวเรา

อมรา พงศาพิชญ์ ได้กล่าวถึงความเชื่อ หมายถึง ความเชื่อทางศาสนาหรือความเชื่อในสิ่งที่มีอำนาจเหนือมนุษย์ ไม่รูปแบบใดก็รูปแบบหนึ่ง เช่น เชื่อในภูตผีปิศาจ พระภูมิเจ้าที่ ผีปอบ เจ้าเข้าทรง เทพเจ้า เป็นต้น

ส่วนณรงค์ เส็งประชา ให้แนวความคิดเกี่ยวกับ ความเชื่อว่าเป็นความรู้อย่างหนึ่งที่เกิดจากการฟัง การอ่าน ความเชื่อเป็นการยอมรับตามข้อความที่ได้ยินและข้อความที่ได้อ่าน ความเชื่อเป็นการกระตุ้นให้ผู้อื่นปฏิบัติตาม ความเชื่อจึงเป็นการนำให้คนเชื่อปฏิบัติ

จากแนวความคิดและความหมายดังกล่าวข้างต้นพอสรุปได้ว่า ความเชื่อเป็นภาวะหรือนิสัยด้านจิตใจ หรือความคิดของมนุษย์อย่างหนึ่งที่มีต่อสิ่งที่เป็นความจริง หรือความเชื่อมั่นที่ตั้งอยู่ในตัวบุคคลหรือสิ่งของอย่างเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็นความเชื่อทางศาสนา ความเชื่อในสิ่งที่มีอำนาจเหนือมนุษย์ โดยจากการได้ยิน ได้อ่านแล้วกระตุ้นหรือนำให้บุคคล กลุ่ม และชุมชนยอมรับยึดถือปฏิบัติต่อ ๆ กันมา

๒.๔.๗ ลักษณะของความเชื่อ

พระองค์เจ้าวรรณไวทยากร ได้ทรงแสดงลักษณะความเชื่อไว้ ๓ ประการ คือ

๑. เป็นการยอมรับในคำพูดและหลักฐานจากผู้อื่นโดยปราศจาก การไตร่ตรอง และการคัดค้าน ซึ่งเป็นความรู้สึกเฉพาะบุคคล

๒. เป็นความมั่นใจและความไว้วางใจในตนเอง ซึ่งเป็นรากฐานแห่งการตั้ง
สัจจาธิษฐาน

๓. เป็นการยึดถือและปฏิบัติตามคำสั่งสอนของผู้ตั้งศาสนา และทฤษฎีจนกลายเป็น
ลัทธิและศาสนาในที่สุด

นอกจากนี้ ความเชื่ออาจพัฒนาขึ้นได้เป็น ๔ ระดับ ดังนี้

๑. ระดับการยอมรับ ก่อให้เกิดความโน้มเอียงกระทำตามความเชื่อนั้นจนเกิดมี
พิธีกรรมและกลายเป็นลัทธิ

๒. ระดับลัทธิ เป็นการปฏิบัติตามความเชื่อจนกลายเป็นประเพณี ซึ่งเป็นส่วนต้น
ของศาสนา

๓. ระดับศาสนาเป็นความเชื่อที่ประกอบด้วยความเลื่อมใส รักดี และการมอบตนจน
เป็นอุดมคติของชีวิตและสังคม จนกลายเป็นศาสนาชาติ

๔. ระดับชาตินิยม อาศัยความเชื่อในศาสนาชาติ เป็นพลังกาย เป็นความคลั่งชาติ
คลั่งศาสนา

๒.๔.๘ ความสำคัญของความเชื่อ

มนุษย์ทุกคนย่อมกระทำการใด ๆ ตามหลักความเชื่อในศาสนาที่ตนเคารพนับถืออยู่
ความเชื่อนั้นก็จะกลายเป็นวิถีชีวิต และเมื่อมนุษย์ทั้งหลายได้สั่งสมความเชื่อและการกระทำหรือการ
ปฏิบัติตามความเชื่อที่เป็นวิถีชีวิตอย่างเดียวกัน ความเชื่อก็กลายเป็นวิถีชีวิตในสังคมและความเชื่อนี้
จะเป็นแรงผลักดันและบรรทัดฐานทางสังคม (Social Norm) ซึ่งอาจแยกให้เห็นความสำคัญดังนี้

๑. ความเชื่อ คือ พลังชีวิต เพราะมนุษย์กระทำต่าง ๆ ไปตามความเชื่อในลักษณะ
เป็นความมั่นใจ และความไว้วางใจ

๒. ความเชื่อเป็นบ่อเกิดแห่งวัฒนธรรม เพราะความเชื่อ คือ ศาสนาซึ่งเป็นบ่อเกิด
แห่งวัฒนธรรม วัฒนธรรม คือ รูปแบบหรือโครงสร้างของสังคมที่ประกอบไปด้วย ระเบียบแบบแผน
(Norms) สถานภาพ (Status) ซึ่งทุกคนจะต้องปฏิบัติตามให้สอดคล้องกับระเบียบแบบแผนในสังคม
ของตน

๓. ความเชื่อเป็นแกนกลางแห่งความสามัคคีของคนในสังคม เพราะความเชื่อ
กลายเป็นวิถีชีวิตในฐานะศาสนาและวัฒนธรรมให้มีการปฏิบัติเป็นรูปแบบเดียวกัน แสดงออกมาเป็น
เอกภาพ จึงกลายเป็นพลังเชื่อมโยงประสานสัมพันธ์ให้ชนในสังคมไม่แตกต่างกัน กิจกรรมต่าง ๆ มี
จุดหมายอันเดียวกัน

๒.๔.๙ วิวัฒนาการของความเชื่อ

ความเชื่อเป็นพลังสัญชาตญาณที่เกิดขึ้นกับจิตของมนุษย์ที่สามารถผลักดันจิต
ให้กระทำการใด ๆ ออกมา ทั้งในทางที่ถูกและกระทำในทางที่ผิด ความเชื่อจึงเป็นสัญชาตญาณ
พื้นฐานหรืออารมณ์เบื้องต้นของมนุษย์ ที่จะโน้มเอียงไปสู่การยอมรับ และการกระทำที่เป็นความรักดี
บูชาและการมอบตัวการกระทำทางจิต (เจตนา) ที่มีความเชื่อเป็นแรงขับนั้นอาจเป็นกิจกรรมและ

กลายเป็นประเพณี ซึ่งไม่อาจอธิบายได้ด้วยเหตุผล นอกจากนี้สัญชาตญาณที่เกิดขึ้นกับจิตของมนุษย์ อีกด้านหนึ่งคือเหตุผล ทั้งเหตุผลบริสุทธิ์ที่เป็นความสัมพันธ์ที่เป็นความสัมพันธ์ที่ลงรอยกันในความคิด และเหตุผลปฏิบัติที่สัมพันธ์ระหว่างจิตของผู้ปฏิบัติกับความจริงสูงสุดในศาสนา (พระเจ้าหรือ พระธรรม)

ดังนั้นความเชื่อจึงเป็นปรากฏการณ์ที่เป็นสากลภายในสังคมต่าง ๆ ทั่วโลก และเป็น ความเชื่อที่มีมาตั้งแต่ในยุคแรก ๆ ซึ่งมีความสำคัญเริ่มต้นของศาสนา คือ ความเชื่อในเรื่องวิญญาณ นิยม ซึ่งได้กลายเป็นพลังสำคัญในการดำรงชีวิตของมนุษย์ตั้งแต่สมัยโบราณ จนกลายเป็นวิถีชีวิตของ คนในสังคม ดังนั้นวิวัฒนาการของความเชื่อโดยทั่วไปแบ่งออกเป็น ๒ สาย ดังนี้

ก. ความเชื่อสายเทวนิยม

ความเชื่อสายเทวนิยมเป็นความเชื่อดั้งเดิมของมนุษย์ กล่าวคือ ประมาณ ๕,๐๐๐ ปี ก่อนคริสกาลหรือยุคก่อนประวัติศาสตร์ ซึ่งมีพัฒนาการเป็น ๔ ชั้น คือ

ชั้นที่ ๑ เป็นชั้นที่มนุษย์มีความเชื่อในปรากฏการณ์ธรรมชาติ เพราะมนุษย์ อยู่กับธรรมชาติรอบข้าง เห็นความสว่างจากดวงอาทิตย์ เห็นสิ่งรอบตัว เช่น ต้นไม้ ภูเขา แม่น้ำ ฯลฯ และเห็นภัยที่มองไม่เห็น เช่น โรคระบาด ความอภิป้อโชคต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้ ทำให้มนุษย์คิดว่า เหตุ ที่ธรรมชาติเป็นเช่นนั้นเพราะมีอำนาจ สามารถบันดาลความสุขหรือทุกข์ให้แก่ตนได้ จึงพากันเชื่อ และนับถือว่าธรรมชาติมีชีวิตจึงมีการนับถือธรรมชาติ (Animatism) และบูชาธรรมชาติ (Natural Warship)

ชั้นที่ ๒ ขั้นการนับถือพระเจ้า ผีสางเทวดา หรือวิญญาณนิยม (Animism) มนุษย์เริ่มมีความสงสัยภาวะผันแปรต่าง ๆ ในตัวธรรมชาติที่บันดาลให้เกิดความทุกข์ความสุขแก่ตน คงจะมีอำนาจอะไรอย่างหนึ่งสถิตย์อยู่ อำนาจที่สามารถบันดาลให้เป็นไปได้นั้น เรียกว่า วิญญาณ (Spirit) โดยมนุษย์เชื่อว่า ทุกอย่างในโลกมีวิญญาณสิงอยู่ วิญญาณเหล่านั้นมีอำนาจคนละอย่าง ทั้ง บันดาลความสุขและความทุกข์ วิญญาณเหล่านั้นต้องมีรูปร่าง แต่ไม่สามารถมองเห็นได้ มนุษย์จึงเริ่ม สร้างด้วยความนึกคิด ภาพที่นับถือจึงเรียกว่าพระเจ้า หรือผีสางเทวดา

ชั้นที่ ๓ การบูชาบรรพบุรุษ (Ancestor Worship) จากการขุดค้น โบราณวัตถุใต้พื้นดินของนักโบราณคดี ได้พบซากศพมนุษย์ เครื่องบูชาศพ พบร่องรอยตกแต่งหลุมศพ จึงเข้าใจว่ามนุษย์แต่โบราณนับถือบูชาบรรพบุรุษของตน เพราะมนุษย์โบราณเข้าใจว่าผีบรรพบุรุษ ซึ่งส่วนมากเป็นบิดามารดาหรือปู่ย่า ตายาย ที่ตายไปแล้วนั้น ยังคงเป็นผู้ปกครองคอยดูแลความทุกข์ สุขของลูกหลาน ญาติพี่น้องอยู่เสมอ การที่มนุษย์บูชาดวงวิญญาณของบรรพบุรุษ อาจเป็นเพราะ ความเกรงกลัวว่าวิญญาณนั้น ๆ จะมาทำร้ายผู้ประพฤติชั่วหรือเคารพบูชาเพราะความกตัญญูรู้คุณ บรรพบุรุษ

ชั้นที่ ๔ ขั้นนับถือเทพเจ้า แต่เดิมมนุษย์จะนับถือเทพเจ้าหลายองค์ (Polythesim) ซึ่งจะสร้างเทพเจ้าตามโนคติของตน สดแล้วแต่ว่าธรรมชาติอย่างไหนมีรูปร่าง มี อำนาจอย่างไร โดยได้แบ่งแยกเทพเจ้าตามอำนาจหน้าที่ให้ควบคุมมนุษย์แต่ละกลุ่ม เช่น เทพเจ้า ประจำท้องฟ้า เทพเจ้าประจำอากาศ เทพเจ้าประจำแผ่นดิน เป็นต้น ต่อมาเมื่อมนุษย์รวมกันเป็นกลุ่ม มีหัวหน้ากลุ่ม และการที่หัวหน้ากลุ่มจะรวบรวมคนให้เป็นปึกแผ่นก็จะประกาศคำสั่งสอนของตนว่าใน โลกนี้มีเทพเจ้าสูงสุดเพียงองค์เดียว (Monotheism) จะบันดาลสิ่งใดให้เป็นไปตามพระประสงค์ได้ เช่น พระพรหม พระยะโฮวา พระอัลเลาะห์ เป็นต้น

ข. ความเชื่อสายอเทวนิยม

เมื่อประมาณ ๓,๐๐๐ ปีมาแล้ว เป็นยุคที่มนุษย์ชาติได้รับแสงสว่างแห่งเหตุผลและปัญญา นักปราชญ์และพระศาสดาทั้งหลายสามารถทำให้เหตุผลเป็นเครื่องมือสำรวจตรวจสอบ และไต่ตรองหาสัจธรรม ความจริงของโลกและชีวิต สมัยกรีกนั้นได้ปฏิเสธอำนาจของเทพเจ้า แล้วอาศัยกฎเกณฑ์ธรรมชาติเป็นเครื่องยืนยันถึงความจริงของโลก และถูกพัฒนาเป็นความรู้ที่เป็นระบบระเบียบต่อเนื่องกันมาในที่สุด เรียกว่า วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีในปัจจุบัน นักปราชญ์เหล่านั้น เช่น ทาเลส อริสโตเติล เบคอน ไอสไตน์ เป็นต้น

ส่วนทางประเทศตะวันออก พระศาสดาก็ได้อาศัยเหตุผลในธรรมชาติ เป็นเครื่องไต่ตรอง พิจารณาหาสัจธรรมความจริงของชีวิต โดยปฏิเสธอำนาจเหนือธรรมชาติ ไม่อาศัยการวิงวอน โชคชะตา หรือการดลบันดาลจากเทพเจ้า แล้วหันมาใช้ปัญญาโดยตรง แสดงความเชื่อมั่นในศักยภาพตามความสามารถ ความเพียรพยายามของมนุษย์นั้น เช่น มหาวิระ เจ้าชายสิทธัตถะ ขงจื้อ เป็นต้น

ความเชื่อสายอเทวนิยมมีลักษณะเป็นความมั่นใจ (Confidence) ในความจริง คือ เหตุผล หรือศรัทธา ซึ่งแสดงออกบนพื้นฐานแห่งความเชื่อ ๔ ประการ คือ

๑. เชื่อว่ากรรม คือ การกระทำ เป็นเครื่องจำแนกสัตว์ให้ดีหรือเลว ประณีตหรือหยาบ

๒. เชื่อว่าทุก ๆ การกระทำย่อมมีผลตอบแทน ทำกรรมดี ย่อมได้รับผลดี ทำกรรมชั่ว ย่อมได้รับผลชั่ว

๓. เชื่อว่าสัตว์มีกรรมเป็นของ ๆ ตน ใครทำใครได้ เป็นเรื่องของแต่ละบุคคล ความสะอาด ความเศร้าหมอง เป็นเรื่องเฉพาะตัว คนอื่นจะยังคนอื่นให้หมดจนหรือเศร้าหมองไม่ได้

๔. เชื่อในปัญญาตรัสรู้ของพระศาสดาว่า เป็นสัจธรรมที่ควรรู้เห็นจริงเป็นอมตรธรรม

๒.๔.๑๐ ประเภทของความเชื่อ

ชีวิตมนุษย์มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ จึงทำให้ความเชื่อมีความจำเป็นเพราะการกระทำใด ๆ ของมนุษย์ย่อมเป็นไปตามหลักของความเชื่อนั้น ๆ เพื่อให้เกิดความมั่นใจในการดำเนินชีวิต ดังนั้นชีวิตมนุษย์จึงขาดความเชื่อไม่ได้และความเชื่ออาจแบ่งออกเป็น ๑๐ กลุ่ม ดังนี้

๑. ความเชื่อในวิญญาณหลังตายที่แสดงออกมาในลักษณะเป็นผีสิงเหวตา เรียกว่า เชื่อในอภิสมาณกาย

๒. เชื่อในเรื่องเครื่องรางของขลัง คงกระพันชาตรี เป็นต้น เรียกว่า เชื่อในทางไสยศาสตร์

๓. ความเชื่อในเรื่องคาถาอาคมและเวทมนต์ เรียกว่า เชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติ

๔. ความเชื่อในเรื่องฤกษ์ยามยามดี ลางสังหรณ์ นิมิต เรียกว่า เชื่อในประเพณี

๕. ความเชื่อในเรื่องความฝัน เรียกว่า เชื่อในสุบินนิมิต

๖. ความเชื่อในสิ่งแวดล้อม และปรากฏการณ์ตามธรรมชาติ

๗. ความเชื่อในเรื่องยากกลางบ้าน

๘. ความเชื่อในเรื่องขวัญ

๙. ความเชื่อในเรื่องลักษณะของคนและสัตว์

๑๐. ความเชื่อในเรื่องศาสนา ว่าด้วยกรรม นรก สวรรค์ ภพชาติ เป็นต้น

๒.๔.๑๑ ความสำคัญของประเพณีและพิธีกรรม

ประเพณีและพิธีกรรมเป็นสมบัติของสังคมที่มีความสัมพันธ์กับชีวิตและสังคมมาโดยตลอด ประเพณีและพิธีกรรมจึงมีบทบาทต่อมนุษย์หลายประการ คือ

๑. เป็นสัญลักษณ์ชี้แนะให้เข้าใจสาระสำคัญของชีวิต ประเพณีและพิธีกรรมแต่ละอย่างย่อมมีแนวคิดหรือแบบแผนการปฏิบัติที่แฝงอยู่ในพิธีกรรม โดยเฉพาะประเพณีและพิธีกรรมส่วนบุคคลจะแฝงแนวคิดที่เป็นสัญลักษณ์เกี่ยวกับสถานะภาพของบุคคลในแต่ละช่วงอย่างน่าสนใจ เช่น พิธีทำขวัญเดือนเป็นสัญลักษณ์แสดงให้เห็นว่าเด็กพ้นอันตรายจากโรคภัยไข้เจ็บอย่างแน่นอน จึงได้จัดพิธีทำขวัญและตั้งชื่อเด็กขึ้น

๒. เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ คนเราเมื่อประสบปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ จะเกิดความเครียดและเกิดความกังวล สภาวะจิตใจที่ไม่มั่นคงเช่นนี้ โดยมากจะมีผลต่อร่างกาย บั่นทอนสุขภาพที่อาจทำให้เกิดความเจ็บป่วยทางกายหรือทางจิตประสาทก็ได้ การทำพิธีกรรมหรือ “พิธี” เป็นการแก้ไขเรื่องร้ายให้กลายเป็นดี ทำให้จิตใจสบายขึ้น รู้สึกผ่อนคลายและสร้างความมั่นคงเข้มแข็งขึ้น เช่น การทำขวัญ ๓ วัน ทำให้พ่อแม่สบายใจว่าเด็กอยู่ในความปลอดภัยแล้ว

๓. เป็นเครื่องผูกพันความเป็นพวกเดียวกัน เป็นสิ่งที่ผูกพันให้คนในกลุ่มหรือสังคมมีความผูกพันใกล้ชิดกัน และรู้สึกว่าเป็นพวกพ้องเดียวกัน

๔. เป็นสิ่งควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคม การอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างเรียบร้อยและเป็นปกติ มีสันติสุขได้นั้น สังคมนั้น ๆ ต้องมีข้อตกลง มีระเบียบแบบแผนที่ทุกคนยอมรับและประพฤติตาม

๕. เป็นเครื่องมือผสมผสานความเชื่อต่าง ๆ เข้าด้วยกัน จากอดีตที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน คนชาติไทยมีวัฒนธรรมที่ได้วิวัฒนาการต่อเนื่องกันมาตลอด ในแง่ของความเชื่อก็เช่นเดียวกัน แต่เดิมคนไทยมีความเชื่อ เรื่องผีสาร และวิญญาณต่าง ๆ และเมื่อมีลัทธิพราหมณ์ แพร่ขยายเข้ามา รวมกับความเชื่ออันเนื่องมาจากศาสนาที่รับมาใหม่ ความเชื่อเหล่านี้ถูกผสมผสานกลมกลืนด้วยประเพณีและพิธี จะเห็นได้จากพิธีโกนจุก เป็นพิธีที่สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อเกี่ยวกับ “ขวัญ” มีพราหมณ์เป็นเจ้าพิธี รวมทั้งมีการทำบุญเลี้ยงพระ เจริญพระพุทธมนต์ พิธีโกนจุก จึงเป็นตัวอย่างของประเพณีที่รวมพิธีกรรมอันเนื่องมาจากความเชื่อหลายประการ และผสมผสานได้อย่างเหมาะสมกับวิถีชีวิตของคนไทย

ความสัมพันธ์ระหว่างประเพณีและพิธีกรรม

ประเพณีเกิดจากทัศนคติ ค่านิยมของคนไทยในสังคม ทำให้เกิดความคิดและความเชื่อต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด ความเชื่อทำให้เกิดการกระทำที่คนในสังคมนั้นเข้าใจว่าจะช่วยให้พ้นทุกข์และได้รับความสุขจากการที่เรากระทำ คือ พิธีกรรม นั่นเอง

๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พระปลัดดอกลงกรณ์ อนุบาลโย (เตจา) : ๒๕๕๑ ทำวิจัยเรื่อง การศึกษาเชิงวิเคราะห์ความเชื่อของประชาชนเกี่ยวกับความศักดิ์สิทธิ์หลวงพ่อดิลลา วัดทุ่งเสลี่ยม อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย โดยมีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาประวัติหลวงพ่อดิลลา วัดทุ่งเสลี่ยม ตำบลทุ่งเสลี่ยมอำเภอทุ่งเสลี่ยม

จังหวัดสุโขทัย ๒) เพื่อศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อของประชาชนเกี่ยวกับความศักดิ์สิทธิ์หลวงพ่อดิลก และ ๓) เพื่อศึกษาวิเคราะห์คุณประโยชน์แห่งความเชื่อของประชาชนเกี่ยวกับความศักดิ์สิทธิ์ของหลวงพ่อดิลก เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ประชาชนในท้องถิ่นอำเภอฟองเลี่ยม และประชาชนทั่วไปที่มากราบนมัสการหลวงพ่อดิลก วัดฟองเลี่ยม จำนวน ๔๕ คน

ผลการวิจัยพบว่า

หลวงพ่อดิลกเป็นพระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมืองฟองเลี่ยม จังหวัดสุโขทัย หลวงพ่อดิลกเป็นพระพุทธรูปศิลปะลพบุรี ปางสมาธิ ประทับนั่งขัดสมาธิราบอยู่บนฐานพญานาค ๓ ชั้น มี ๗ เศียร แกะสลักจากหินทรายสีเทา โดยฝีมือช่างศิลป์สมัยลพบุรี มีลวดลายแบบศิลปะลพบุรี สันนิษฐานว่ามีอายุกว่า ๘๐๐ ปี ได้ค้นพบเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๒ โดยชาวบ้านที่มีอาชีพเก็บมูลค้างคาวจากถ้ำเจ้ารามและในปีเดียวกันนั้นเองได้อัญเชิญมาประดิษฐานอยู่ที่วัดฟองเลี่ยม จนถึงวันที่ ๒๙ ตุลาคม ๒๕๒๐ ได้ถูกโจรกรรมหายไปจากวัด และสามารถติดตามกลับคืนมาจากประเทศสหรัฐอเมริกาได้ เมื่อวันที่ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๓๔

ประชาชนมีความเชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ของหลวงพ่อดิลกในด้านต่าง ๆ เช่น ๑) ด้านการประสบผลสำเร็จในชีวิต ๒) ด้านการแก้ไขปัญหาชีวิต ๓) ด้านการขอโชคลาภ ๔) ด้านหน้าที่การงาน ๕) ด้านการเรียน ๖) ด้านการประกอบธุรกิจ

ประชาชนได้ให้ความสำคัญต่อหลวงพ่อดิลกว่าเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ เมื่อยามเดือดร้อนด้วยเรื่องนานาประการ รวมทั้งที่ได้อธิษฐานขอพรให้ประสบผลสำเร็จในการดำเนินชีวิต

จินตนา ธรรมสุวรรณ : ๒๕๔๔ ทำวิจัยเรื่อง **ละครแก๊บนหลวงพ่อดิลก** ผลการวิจัยพบว่า : ละคร เป็นศิลปะการแสดงประเภทหนึ่งที่มีมนุษย์ใช้เป็นเครื่องตอบแทนบุญคุณ แต่สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่อำนวยการให้สัมฤทธิ์ผลหลังจากที่ได้บนบานไว้ วิทยานิพนธ์เรื่อง ละครแก๊บนหลวงพ่อดิลกครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย เพื่อศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับ พิธีกรรมแก๊บน การแก๊บนด้วยละครต่อหลวงพ่อดิลก ณ วัดโสธรวรารามวรวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา และศึกษาองค์ประกอบของละครแก๊บน รวมถึงบทบาทหน้าที่ของละครแก๊บน หลวงพ่อดิลก ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาทางมานุษยวิทยา โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม รวมถึงการค้นคว้าข้อมูลต่าง ๆ จากเอกสารและงานวิจัย ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งใช้ระยะเวลาในการศึกษาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๔๑ – ๒๕๔๒ จากผลการศึกษาพบว่า ละครแก๊บน ณ วัดโสธรวรารามวรวิหาร มีมาตั้งแต่ในอดีต ซึ่งไม่ปรากฏหลักฐานชัดเจน มีเพียงคำบอกเล่าสืบต่อกันมา ในปัจจุบัน ละครแก๊บนที่ยังคงแสดงอยู่อย่างต่อเนื่อง มีเพียงคณะเดียวเท่านั้น ได้แก่ คณะประจวบเจริญศิลป์ โดยมี นางประจวบ เพชรพันธ์ เป็นผู้ก่อตั้งคณะและควบคุมดูแล มีผู้แสดงทั้งสิ้น ๓๑ คน เป็นผู้แสดงละคร ๒๘ คน และผู้บรรเลงดนตรี ๓ คน เครื่องดนตรีที่ใช้ ได้แก่ ระนาดเอก ตะโพน โทน ฉิ่ง ฉาบ และกรับ รูปแบบการแสดงละครที่ปรากฏ พบในสองลักษณะ ได้แก่ ลักษณะของละครรำ หรือการรำถวาย ซึ่งประกอบด้วย การรำถวายมือ และการรำชุดพิเศษ และลักษณะ ที่สองคือการแสดงละครเป็นเรื่อง อัตราการว่าจ้างก็จะแตกต่างกันออกไปตามขนาด และประเภทของชุดการแสดง โดยจะมีการถวายเงินส่วนหนึ่งแก่ทางวัดโสธรวรารามวรวิหาร การแสดงของละครแก๊บน คณะประจวบ เจริญศิลป์ มีบทบาทเป็นการแสดงเชิงพิธีกรรม และละครแก๊บนก็เป็นรูปแบบหนึ่งของสัญลักษณ์ที่ใช้เป็นสื่อกลางระหว่างปัจเจกบุคคล ผู้มีความศรัทธาในหลวงพ่อดิลก กับหลวงพ่อดิลกซึ่งถือเป็นตัวแทนของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่สามารถอำนวยการให้สัมฤทธิ์ผลได้ บทบาทประการนี้

จึงเป็นบทบาทที่เด่นชัด ที่สุดของละครแก้วบนหลวงพ่พุทธรโสธร และการแสดงละครแก้วบนก็จะยังคงเป็นเอกลักษณ์ เฉพาะและอยู่คู่กับวัดโสธรวรารามวรวิหารต่อไป ตราบที่ประชาชนยังมีความศรัทธาในหลวงพ่พุทธรโสธรไม่เสื่อมคลาย

บทที่ ๓

ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัย เรื่อง ความเชื่อของประชาชนต่องานประเพณีปิดทองพระพุทธรชินราชของ
วัดทางข้ามน้อย ตำบลหัวไทร อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

๓.๑ วิธีการดำเนินวิจัย

๓.๑.๑ แหล่งข้อมูลจากบุคคล ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๔ สมาชิกองค์การบริหาร
ส่วนตำบลหัวไทร คณะกรรมการวัดหัวไทร ผู้เข้าร่วมกิจกรรม โดยมีการเลือกกลุ่มตัวอย่างมาเป็น
ตัวแทนในการศึกษาดังนี้

๑. กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เป็นการเลือกผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการ
จัดงานประเพณีปิดทองพระพุทธรชินราช วัดทางข้ามน้อย ตำบลหัวไทร อำเภอบางคล้า จังหวัด
ฉะเชิงเทรา ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๔ ตำบลหัวไทร อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา คณะกรรมการ
วัดทางข้ามน้อย

๒. กลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ เป็นการสอบถามข้อมูลจากผู้เข้าร่วมกิจกรรม
งานประเพณีปิดทองพระพุทธรชินราช วัดทางข้ามน้อย ตำบลหัวไทร อำเภอบางคล้า จังหวัด
ฉะเชิงเทรา

๓.๑.๒ แหล่งข้อมูลจากเอกสาร ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากเอกสารเผยแพร่ประเพณี
ปิดทองพระพุทธรชินราชของวัดทางข้ามน้อย เอกสารจากประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมของอำเภอบางคล้า
จังหวัดฉะเชิงเทรา เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐาน

๓.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์ การสังเกตทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มี
ส่วนร่วม การใช้แบบสอบถามในการสัมภาษณ์

๑. การสัมภาษณ์ ซึ่งผู้วิจัยกำหนดประเด็น คำถามไว้ตามวัตถุประสงค์ของ
การวิจัยและการออกแบบคำถาม โดยเก็บข้อมูล ดังนี้

๑.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ได้แก่ ชื่อ-นามสกุล เพศ
ภูมิลำเนา อาชีพ

๑.๒ ประวัติความเป็นมาของประเพณี

ปิดทองพระพุทธรชินราช

๑.๓ กระบวนการจัดงาน

(จัดสถานที่ใด มีขั้นตอนอะไรบ้าง)

๒. การสังเกต โดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วมโดยเข้าไปสังเกตการณ์ระหว่าง
ที่งานประเพณีปิดทองพระพุทธรชินราช ได้ดำเนินการเพื่อศึกษาถึงกระบวนการจัดงานและกิจกรรม
ต่าง ๆ ที่อยู่ในงาน

๓. การใช้แบบสอบถาม ใช้แบบสอบถามประชาชนที่เข้าร่วมงานปิดทอง
พระพุทธรชินราช โดยสอบถามเกี่ยวกับความเชื่อต่อองค์พระพุทธรชินราชของวัดทางข้ามน้อย

๓.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งเป็น ๒ ส่วน

๑. เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

๑.๑ ข้อมูลประวัติความเป็นมาของประเพณีปิดทอง

พระพุทธรชินราช

๑.๒ แนวคิดสืบสานประเพณีท้องถิ่น

๑.๓ แนวคิดในการถ่ายทอดประเพณี

๒. การจัดเก็บข้อมูลจากภาคสนาม ได้แก่

๒.๑ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) ได้แก่ ผู้นำชุมชน คณะกรรมการ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

๒.๒ สังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และไม่มีส่วนร่วม (Non participant Observation) โดยผู้วิจัยเข้าไปสังเกตการณ์ ขณะที่มีการจัดงานและสังเกตการณ์ขณะที่ไม่ได้จัดงาน โดยมองภาพรวมทั้งกระบวนการขั้นตอนในการจัดงานความเชื่อของประชาชนในชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้องในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาในภาคเช้าของวันเปิดงาน ตลอดจนกิจกรรมของการจัดงานตลอด ๒ วัน

๒.๓ ใช้แบบสอบถาม สอบถามประชาชนเกี่ยวกับความเชื่อของ พระพุทธรชินราชวัดทางข้ามน้อย ตำบลหัวไทร อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา

๓.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีในบทที่ ๒ มาวิเคราะห์เพื่อนำเสนอข้อมูลดังนี้

๑. วิเคราะห์กระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการ วัดทางข้ามน้อย ในการบริหารจัดการงาน ประเพณีนมัสการพระพุทธรชินราช ตำบลหัวไทร อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา

๒. วิเคราะห์ปัจจัยที่มีความเชื่อในการนมัสการพระพุทธรชินราช วัดทางข้ามน้อย

๓.๕ การตรวจสอบข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การตรวจสอบ ความน่าเชื่อถือของข้อมูลโดยใช้การตรวจสอบแบบ สามเส้า (Triangulation) คือ การตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งที่มาต่างกัน จากข้อมูลหลาย ๆ แหล่ง โดยได้ตรวจสอบจากเอกสารบุคคล สถานที่และเวลา จากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) โดยการซักถามและสังเกต นอกจากนี้ยังใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาโดยการหาคำสำคัญที่ปรากฏในข้อความต่าง ๆ ที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก

๓.๖ ระยะเวลาในการเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ในการเก็บข้อมูลตั้งแต่เดือนมีนาคม ๒๕๕๖ ในประเพณีปิดทอง พระพุทธรชินราช จากนั้นผู้วิจัยได้รวบรวมสังเคราะห์ เรียบเรียงข้อมูลในรูปแบบรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

บทที่ ๔

การอภิปรายผล

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป
ตารางที่ ๑ เพศ

N = ๔๕

เพศ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ชาย	๙	๒๐
หญิง	๓๖	๘๐
รวม	๔๕	๑๐๐

ผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นเพศหญิง มีจำนวน ๓๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๘๐ และเป็นเพศชาย มีจำนวน ๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๐

ตารางที่ ๒ อายุ

N = ๔๕

อายุ (ปี)	จำนวน (คน)	ร้อยละ
น้อยกว่า ๑๕	๒	๔.๔๔
๑๖ – ๒๐	๒	๔.๔๔
๒๑ – ๒๕	๕	๑๑.๑๑
๒๖ – ๓๐	๒	๔.๔๔
๓๑ – ๓๕	๑๓	๒๘.๘๘
๓๖ – ๔๐	๓	๖.๖๖
๔๑ – ๔๕	๕	๑๑.๑๑
๔๖ – ๕๐	๔	๘.๘๘
๕๑ – ๕๕	๓	๖.๖๖
๕๖ – ๖๐	๒	๔.๔๔
๖๑ ปีขึ้นไป	๔	๘.๘๘

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ อายุ ๓๑ – ๓๕ ปี อยู่ในระดับ มากที่สุด มีจำนวน ๑๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๘๘ รองลงมา อายุ ๒๑ – ๒๕ ปี และ ๔๑ – ๔๕ ปี มีจำนวน ๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๑๑ และอายุ ๔๖ – ๕๐ ปี และ ๖๑ ปีขึ้นไป มีจำนวน ๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๘.๘๘

ตารางที่ ๓ ภูมิสำเนา

N = ๔๕

ภูมิสำเนา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ตำบลหัวไทร อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา	๒๗	๖๐
ตำบลปากน้ำ อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา	๘	๑๗.๗๗
ตำบลบางกระเจ็ด อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา	๒	๔.๔๔
อำเภอกลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา	๒	๔.๔๔
อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา	๑	๒.๒๒
อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา	๑	๒.๒๒
จังหวัดปราจีนบุรี	๑	๒.๒๒
ลาดกระบัง	๑	๒.๒๒
กรุงเทพมหานคร	๑	๒.๒๒
จังหวัดเชียงใหม่	๑	๒.๒๒
รวม	๔๕	๑๐๐

ผู้ตอบแบบสอบถามมีภูมิสำเนาอยู่ที่ ตำบลหัวไทร อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา อยู่ใน ระดับมากที่สุด มีจำนวน ๒๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๐ รองลงมา ตำบลปากน้ำ อำเภอบางคล้า จังหวัด ฉะเชิงเทรา มีจำนวน ๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๗๗ และตำบลบางกระเจ็ด อำเภอบางคล้า จังหวัด ฉะเชิงเทรา และอำเภอกลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา มีจำนวน ๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๔.๔๔

ตารางที่ ๔ อาชีพ

N = ๔๕

อาชีพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เกษตรกร	๑๓	๒๘.๘๘
ค้าขาย	๑	๒.๒๒
รับจ้าง	๑๐	๒๒.๒๒
ข้าราชการ	๒	๔.๔๔
นักการเมืองท้องถิ่น	-	-
ผู้นำชุมชน	-	-
นักเรียน	๓	๖.๖๖
นักศึกษา	๒	๔.๔๔
อื่น ๆ ได้แก่ กิจการส่วนตัว เจ้าหน้าที่บัญชี ดูแลแม่อยู่ที่บ้าน	๘	๑๗.๗๗
ไม่ตอบแบบสอบถาม	๖	๑๓.๓๓
รวม	๔๕	๑๐๐

ผู้ตอบแบบสอบถาม มีอาชีพเกษตรกร มากที่สุด มีจำนวน ๑๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๘๘
 รองลงมาอาชีพรับจ้าง จำนวน ๑๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๒.๒๒ และอื่น ๆ ได้แก่ กิจการส่วนตัว,
 เจ้าหน้าที่บัญชี และดูแลแม่อยู่ที่บ้าน มีจำนวน ๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๗๗

ตอนที่ ๒ ข้อมูลเกี่ยวกับความเชื่อที่มีต่อประเพณีมัสการพระพุทธชินราช
 ตารางที่ ๕ ช่วงเวลาที่มาร่วมงานประจำปี วัดทางข้ามน้อย

N = ๔๕

ช่วงเวลา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ประเพณีแห่พระพุทธชินราช ในเดือน ๑๑	๒๘	๖๒.๒๒
ประเพณีปิดทองพระพุทธชินราช ในเดือน ๔	๔๕	๑๐๐
รวม	-	-

ผู้ตอบแบบสอบถาม มาร่วมงานประจำปี วัดทางข้ามน้อยในช่วงประเพณีปิดทอง
พระพุทธรชินราช ในเดือน ๔ มากที่สุด มีจำนวน ๔๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐ และรองลงมาร่วมงาน
ประเพณีแห่พระพุทธรชินราช ในเดือน ๑๑ มีจำนวน ๒๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๒.๒๒

ตารางที่ ๖ จำนวนครั้งที่มาร่วมงานประจำปีพระพุทธรชินราช

N = ๔๕

จำนวน (ครั้ง)	จำนวน (คน)	ร้อยละ
๑ - ๓ ครั้ง	๒๒	๔๘.๘๘
๔ - ๖ ครั้ง	๑	๒.๒๒
๗ - ๙ ครั้ง	๒	๔.๔๔
๑๐ - ๑๒ ครั้ง	-	-
๑๓ - ๑๕ ครั้ง	-	-
๑๖ ครั้งขึ้นไป	๒๐	๔๔.๔๔
รวม	๔๕	๑๐๐

ผู้ตอบแบบสอบถาม มาร่วมงานประจำปีพระพุทธรชินราช วัดทางข้ามน้อย ตำบลหัวไทร
อำเภอบางกล่ำ จังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน ๑ - ๓ ครั้ง มากที่สุด มีจำนวน ๒๒ คน คิดเป็นร้อยละ
๔๘.๘๘ รองลงมา เป็น ๑๖ ครั้งขึ้นไป มีจำนวน ๒๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๔.๔๔ และ ๗ - ๙ ครั้ง
มีจำนวน ๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๔.๔๔

ตารางที่ ๗ สาเหตุที่มาร่วมงานประจำปีพระพุทธรชินราช

N = ๔๕

สาเหตุที่มาร่วมงานประจำปี	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มาเพื่อแก้บน	๑๙	๔๒.๒๒
มาเพื่อปิดทองและขอพร	๓๐	๖๖.๖๖
มาเพื่อทำบุญ	๒๖	๕๗.๗๗
มาเพื่อสร้างความสัมพันธ์ของหมู่บ้าน	๔	๘.๘๘
อื่น ๆ ได้แก่ เป็นกรรมการวัด	๑	๒.๒๒

ผู้ตอบแบบสอบถาม มาร่วมงานประจำปีพระพุทธชินราช เพื่อปิดทองและขอพร มากที่สุด มีจำนวน ๓๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๖.๖๖ รองลงมา มาเพื่อทำบุญ จำนวน ๒๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๗.๗๗ และมาเพื่อแก้บน จำนวน ๑๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๒.๒๒

ตารางที่ ๘ มาแก้บนพระพุทธชินราชเรื่อง

N = ๔๕

มาแก้บน เรื่อง	จำนวน (คน)	ร้อยละ
การทำฟาร์มกุ้ง	๔	๘.๘๘
การทำฟาร์มปลา	๒	๔.๔๔
ค้าขาย	๓	๖.๖๖
ขายที่ดินได้	๓	๖.๖๖
เกณฑ์ทหาร	-	-
หายจากการป่วย	๘	๑๗.๗๗
เรื่องเรียน	๗	๑๕.๕๕
การทำงาน	๓	๖.๖๖
อื่น ๆ การทำนา	๘	๑๗.๗๗
อื่น ๆ การเกษตร	๒	๔.๔๔
ไม่ตอบแบบสอบถาม	๕	๑๑.๑๑
รวม	๔๕	๑๐๐

ผู้ตอบแบบสอบถาม ที่มาร่วมงานพระพุทธชินราช วัดทางข้ามน้อย ตำบลหัวไทร อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา มาเพื่อแก้บนในเรื่อง การหายจากการป่วย และการทำนา มากที่สุด จำนวน ๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๗๗ รองลงมา เป็นเรื่องเรียน จำนวน ๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๕๕ และการทำฟาร์มกุ้ง จำนวน ๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๘.๘๘

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะในการจัดงานประเพณีมัสการพระพุทธชินราช ณ วัดทางข้ามน้อย ตำบลหัวไทร อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา

๓.๑ ยากให้มีประเพณีนี้ต่อเนื่องทุกปี เพื่อจะได้สืบสานประเพณีอันดีงามของหมู่บ้าน
ทางข้ามน้อย

๓.๒ กรรมการวัดจัดกิจกรรมได้ดี

๓.๓ ควรมีการจัดระเบียบสถานที่จอดรถ

๓.๔ ควรมีการเพิ่มห้องน้ำเนื่องจากห้องน้ำมีน้อยเกินไป

๓.๕ ประทับใจeligมากเนื่องจากแสดงได้ดี

ผลที่ได้จากการศึกษาเชิงเอกสารหลักฐานต่าง ๆ ที่ผู้รู้หลายท่านได้บอกเล่าประกอบ การ
สัมภาษณ์ นายสุรพล โกศาตร์ ผู้ใหญ่ หมู่ที่ ๔ บ้านสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลหัวไทร
คณะกรรมการวัด ผู้เข้าร่วมงานและการสังเกต การจัดประเพณีปิดทองพระพุทธชินราชของวัด ทาง
ข้ามน้อย ตำบลหัวไทร อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา ประจำปี ๒๕๕๖ สรุปได้ดังนี้

๑. ประวัติความเป็นมาของประเพณีปิดทองพระพุทธชินราชของวัดทางข้ามน้อย ตำบล หัวไทร อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา

ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ ผู้นำชุมชน นายสุรพล โกศาตร์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๔ คุณประสิทธิ์
พลัดอยู่ ประธานคณะกรรมการวัดทางข้ามน้อย คุณบัณฑิต บุญประเสริฐ ข้าราชการบำนาญ ได้ให้
ข้อมูลดังนี้

วัดทางข้ามน้อย ปัจจุบันตั้งอยู่ในหมู่ที่ ๔ ตำบลหัวไทร อำเภอบางคล้า จังหวัด
ฉะเชิงเทรา มีความเป็นมาดังนี้ (บัณฑิต บุญประเสริฐ : ๒๕๕๓)

เนื่องด้วยมีพระพุทธรูป ๓ รูป คือ พระกลั่น พระเทียน และพระหมก ได้เดินธุดงค์จาก
จังหวัดนครราชสีมา จนกระทั่งถึงหมู่บ้านทางข้ามน้อย (ที่ชื่อหมู่บ้านทางข้ามน้อยเนื่องจากบริเวณ
หมู่บ้านแต่ดั้งเดิมเป็นป่าไม้และมีลำธารที่มีน้ำไหลผ่าน สัตว์ต่าง ๆ พากันเดินข้ามลำธารที่เป็นทางเดิน
ของสัตว์ จากฝั่งหนึ่งไปยังอีกฝั่งหนึ่งซึ่งเป็นทางเล็ก ๆ และตื่นขึ้น โดยสัตว์ต่าง ๆ ใช้ข้ามไปมา
ปัจจุบันก็คือบริเวณข้างวัด และได้เปลี่ยนมาเป็นคลองคูมอญ) ต่อจากนั้นราษฎรก็ได้นิมนต์พระทั้ง ๓
รูป ให้อยู่ประจำในหมู่บ้าน และได้ปรึกษากันที่จะสร้างสำนักสงฆ์ขึ้น โดยมีนายเกิด นางแหม่ม ราษฎร
ในหมู่บ้านได้ยกที่ดินให้เป็นสำนักสงฆ์จำนวน ๑๒ ไร่เศษ และได้ยกบ้านให้ จำนวน ๓ หลัง เพื่อใช้เป็น
กุฏิ และได้เป็นสำนักสงฆ์ในปีใดไม่ปรากฏ ต่อมามีการก่อสร้างเพิ่มเติมและได้ยกฐานะเป็นวัด เมื่อปี
พ.ศ. ๒๔๒๔ โดยใช้ชื่อว่า วัดศรีวิไลราษฎรศรัทธาธรรมข้ามน้อย อำเภอหัวไทร (ปัจจุบันเปลี่ยนมา
เป็นอำเภอบางคล้า) จังหวัดฉะเชิงเทรา

ต่อจากนั้นก็มีการสร้างพระอุโบสถ ในปี พ.ศ. ๒๔๖๔ แต่ก็ไม่มีพระประธาน
ในพระอุโบสถ นายขำ นายกุล และนายจืด ราษฎรในหมู่บ้านได้เดินทางไปจังหวัดพิษณุโลก เพื่อไป
นมัสการหลวงพ่อบุญรอดพระพุทธชินราช และได้หาช่างมาทำแบบจำลองหล่อหลวงพ่อบุญรอดพระพุทธชินราชขึ้น
เพื่อประดิษฐานในพระอุโบสถ (หลังเดิม) และได้มีการจัดงานเฉลิมฉลองให้หลวงพ่อบุญรอด ๒ ครั้ง
ตลอดมา คือ

๑. งานประเพณีแห่หลวงพ่พุทธรชินราช คือวันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ หลังออกพรรษา ๑ วัน ในสมัยก่อนจะนำหลวงพ่พุทธรชินราชจำลอง แห่ทางน้ำไปตามลำคลองต่าง ๆ ออกสู่แม่น้ำบางปะกง เพื่อให้ประชาชนได้ปิดทองและสักการบูชา ซึ่งปัจจุบันมีถนน แม่น้ำลำคลองจึงไม่มีการสัญจรไปมาจึงเปลี่ยนมาแห่ทางบกโดยใช้รถเป็นขบวนแห่ ราษฎรได้ปฏิบัติกันเป็นประจำทุกปีเมื่อถึงวันนี้

๒. ประเพณีปิดทองพระพุทธรชินราช ซึ่งถือเป็นงานประจำปี เป็นการสมโภชองค์หลวงพ่ในเดือนที่มีการสร้างหลวงพ่ขึ้น โดยจัดงานให้หลวงพ่ ๒ วัน คือ ขึ้น ๑๒ ค่ำ และ ขึ้น ๑๓ ค่ำ เดือน ๔ เพื่อให้ประชาชนในหมู่บ้านและประชาชนที่มาจากต่างถิ่น ได้ปิดทอง กราบไหว้สักการบูชา

การจัดงานปีละ ๒ ครั้ง ทางคณะกรรมการวัดจะต้องจัดลิเกมาแสดงให้หลวงพ่อ ซึ่งมีการปฏิบัติสืบต่อกันมา เนื่องจากหลวงพ่อพูทชินราชเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ประชาชนได้มาบนบานต่อหลวงพ่อในเรื่องต่าง ๆ ปรากฏว่าประสบความสำเร็จ จึงนำลิเกมาแสดง มารำถวาย เป็นประจำปีใดไม่จัดงาน ซึ่งเคยมีมา จะเกิดอาเพศต่าง ๆ ในหมู่บ้าน

๒. การจัดงานประเพณีปิดทองพระพุทชินราชของวัดทางข้ามน้อย

คำว่า “ประเพณี” หมายถึง แบบความเชื่อ ความคิดการกระทำ ค่านิยม ทักษะคติ ศิลธรรม จารีต ระเบียบแบบแผนและวิธีการกระทำสิ่งต่าง ๆ ตลอดจนถึงการประกอบพิธีกรรมในโอกาสต่าง ๆ ที่กระทำกันมาแต่ในอดีต ลักษณะสำคัญของประเพณีคือ เป็นสิ่งที่ปฏิบัติต่อกันมานาน จนกลายเป็นแบบอย่างความคิด หรือการกระทำได้สืบต่อกันมาและยังมีอิทธิพลอยู่ในปัจจุบัน

ประเพณีเกิดจากความเชื่อในสิ่งที่มีอำนาจเหนือมนุษย์และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น โดยไม่ทราบสาเหตุต่าง ๆ ฉะนั้น ประเพณี คือ ความประพฤติของคนส่วนรวมที่ถือกันเป็นธรรมเนียมหรือเป็นระเบียบแบบแผน และสืบต่อกันมาจนเป็นพิมพ์เดียวกันและยังคงอยู่ได้เพราะมีสิ่งใหม่เข้ามาเสริมสร้างสิ่งเก่าอยู่เสมอ และกลมกลืนเข้ากันได้ดี จึงทำให้ประเพณีเดิมยังคงรูปแบบที่มีชีวิตอยู่ต่อไปได้ โดยคนในสังคมผู้เป็นเจ้าของประเพณี ไม่เห็นการเปลี่ยนแปลง ซึ่งมีอยู่ในทุกยุคทุกสมัย เพราะเป็นการค่อยเปลี่ยนไปทีละน้อย โดยไม่รู้ตัวแต่จะเปลี่ยนไปมากหรือน้อยก็แล้วแต่ความเป็นไปทั้งทางด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม (สุพัตรา สุภาพ, ๒๕๔๓ : ๑๐๗ – ๑๐๘)

- การสืบสานประเพณีท้องถิ่น

คำว่า ท้องถิ่น หมายถึง พื้นที่และขอบเขตที่ชุมชนหมู่บ้าน เมือง มีการปะทะสรวงกันทางสังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรม จนปรากฏรูปแบบ ทางวัฒนธรรมที่เหมือนกันและแตกต่างกันไปจากชุมชน หมู่บ้าน และเมือง ในท้องถิ่นซึ่งจะพบว่า วัฒนธรรมและประเพณี ของท้องถิ่นแต่ละแห่งอาจมีรูปแบบแตกต่างกันไปตามสภาพภูมิศาสตร์ ศาสนา และความเชื่อ ในภาคกลาง สภาพภูมิศาสตร์ สามารถแบ่งวัฒนธรรมออกเป็น ๓ ลักษณะ คือ

๑. ท้องถิ่นที่ตั้งอยู่สองฟากฝั่ง แม่น้ำ ใช้เส้นทางน้ำในการไปมาหาสู่ ซื้อขายสิ่งของ เครื่องอุปโภคบริโภคกัน ท้องถิ่นดังกล่าว เช่นนี้ คือท้องถิ่นรุ่นเก่าที่สุด

๒. ท้องถิ่นที่ตั้งอยู่ตามท้องทุ่ง ตามที่ราบ ซึ่งในภาคกลางมักเป็นพื้นที่อันกว้างใหญ่ และมีชาวนามาตั้งบ้านเรือนหลายหมู่บ้านเข้ามาทำนาในที่ราบลุ่มแห่งนี้ บางแห่งนี้เป็นทุ่งราบไม่กว้างใหญ่ ก็มีท้องถิ่นเดียว โดยมีหนองน้ำเป็นแหล่งอุปโภคบริโภค การติดต่อสื่อสารส่วนใหญ่ ใช้เส้นทางน้ำ เช่น คู คลอง มีเรือเล่น เป็นต้น

๓. ท้องถิ่นที่อยู่ห่างจากท้องทุ่ง เป็นพื้นที่ดอนและไกลจากชุมชนมักเรียกว่า “บ้านป่า” ด้านการเปลี่ยนแปลงท้องถิ่นที่อยู่กลางทุ่งจะเปลี่ยนเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจใหม่ เพื่อการค้า เช่นเดียวกับชุมชนริมน้ำ

เมื่อกล่าวถึง วัฒนธรรมท้องถิ่นภาคกลางแล้วจะพบว่าภาคกลาง มีประชาชนอยู่จำนวนมาก หลายกลุ่ม หลายเชื้อชาติ และหลากหลายวัฒนธรรม ทำให้ประเพณีท้องถิ่น มีความแตกต่างกันไป เช่น การแต่งกาย การละเล่น ความเชื่อ ฯลฯ ซึ่งผู้วิจัยได้มีโอกาส ไปร่วมกิจกรรมการสืบสานประเพณี แห่พระพุทธรูปชินราชและแข่งขันเรือพาย บ้านทางข้ามน้อย ครั้งที่ ๑๒ วันอาทิตย์ที่ ๒๔ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๕๓ ณ วัดทางข้ามน้อย อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยทางคณะกรรมการวัด และองค์การบริหารส่วนตำบลหัวไทร ได้อัญเชิญหลวงพ่พุทธรูปชินราช ประดิษฐานบนรถยนต์ แห่ไปยังวัดต่าง ๆ ในพื้นที่ตำบลหัวไทร โดยเริ่มจากวัดลาดบัวขาว วัดใหม่คูมอญ และวัดหัวไทร เพื่อให้พี่น้องประชาชน และพุทธศาสนิกชน ได้ทำบุญปิดทอง และนมัสการหลวงพ่พุทธรูปชินราช หลังเสร็จพิธีจากวัดหัวไทร ได้อัญเชิญ หลวงพ่พุทธรูปชินราช กลับประดิษฐานยังโบสถ์วัดทางข้ามน้อย ซึ่งผู้นำท้องถิ่น นักเรียน พ่อค้า ประชาชน แขกผู้มีเกียรติ ที่มาร่วมงานตั้งแถวขบวนแห่หลวงพ่พุทธรูปชินราช บริเวณซุ้มประตูทางเข้าวัด โดยจะแห่รอบโบสถ์ จำนวน ๓ รอบ ซึ่งนายสุรพล โกศาสตร ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๔ ได้เล่าให้ฟังว่า ในอดีตการแห่หลวงพ่พุทธรูปชินราช จะแห่ทางเรือ ใช้เรือบรรทุกข้าวแห่ โดยจะออกจากวัดทางข้ามน้อย ไปยังวัดลาดบัวขาว ผ่านวัดบางกระเจ็ด ออกจากวัดบางกระเจ็ด ไปยังวัดบ้านกล้วย มาสุดที่วัดหัวไทร ให้ประชาชน ในการกราบสักการะ ปัจจุบัน การชลประทานปิดทางน้ำและน้ำมันราคาแพง จึงเปลี่ยนจากแห่ทางน้ำมาเป็นทางบกแทน ช่วงบ่าย มีการแข่งขัน เรือพายพื้นบ้านประเภทต่าง ๆ กีฬาพื้นบ้าน เป็นต้น ในการจัดงานทางคณะกรรมการวัดจะต้องจัดลิเก มาแสดงถวายให้หลวงพ่ โดยประชาชนมีความเชื่อว่า ขอพรหรืออบบานกับหลวงพ่พุทธรูปชินราชไว้ ถ้าสิ่งที่ขอได้ดังสมปรารถนา ก็จะนำลิเกมาแสดงถวาย ในอดีตที่ผ่านมาจะเรียไรเงินค่าลิเกไปตามบ้าน ปัจจุบันเมื่อถึงงานประจำปี ประชาชนก็จะนำเงินบริจาคมาร่วมกันให้คณะกรรมการวัดจ้างลิเกมาเล่นถวายหลวงพ่ ซึ่งค่าลิเก ประมาณ ๘๘,๘๐๐ บาท / คืน นอกจากนี้ ช่วงกลางคืน ประชาชนที่แก่นบจะมาแจ้งกับคณะกรรมการวัด ให้คณะลิเกรำถวาย โดยคณะลิเกจะจัดชุดรำถวายชุดละ ๖ คน ซึ่งประชาชนในตำบลหัวไทร มีความเชื่อว่า หลวงพ่พุทธรูปชินราชโปรดลิเก และการรำถวาย หากนำภาพยนตร์มาฉายจะทำการค้าไม่ขึ้น ดังนั้นประชาชนจะอธิฐานและแก้บนด้วยลิเก จากคำบอกเล่าของคณะกรรมการวัด ประชาชนที่เข้าร่วมงานส่วนใหญ่จะบนเรื่องการขายที่ดิน การเลี้ยงกุ้ง การประกอบอาชีพ เมื่อได้ราคามากก็จะนำลิเกมาถวาย ส่วนคนที่กำลังทรัพย์น้อย จะบนในเรื่องการให้หายจากเจ็บไข้ การสมัครเรียน เป็นต้น ก็จะให้ชุดลิเกรำถวาย บางคืน ผู้แสดงลิเกรำถึง ๒๐ เทียวขึ้นไปก็มี โดยผู้เขียนได้ไปร่วมการสืบสานประเพณีแห่พระพุทธรูปชินราช ในแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ และเมื่อวันที่ ๑๕ - ๑๖ มีนาคม พ.ศ.๒๕๕๔ ได้มีโอกาสไปร่วมประเพณีปิดทองพระพุทธรูปชินราช ซึ่งเป็นงานประจำปี สมโภชองค์หลวงพ่ที่ทางวัดทางข้ามน้อยได้จัดงาน จำนวน ๒ วัน คือ วันที่ ๑๕ มีนาคม พ.ศ.๒๕๕๔ ในช่วงเช้าทางคณะกรรมการวัดทางข้ามน้อยได้ทำพิธี บวงสรวงหลวงพ่พุทธรูปชินราชในครั้งนี้ด้วย ในการนี้ ของที่ใช้ในการบวงสรวงหลวงพ่พุทธรูปชินราช คือ ผลไม้ ๕ อย่าง บายศรี ซึ่งทางคณะกรรมการวัดได้นิมนต์พระสงฆ์ จำนวน ๙ รูป มาสวดเจริญพระพุทธรูปมนต์ ให้หลวงพ่ในวันแรกของการจัดงาน มีลิเกมาแสดงถวายหลวงพ่ในภาคกลางคืน ส่วนวันที่ ๑๖ มีนาคม พ.ศ.๒๕๕๔ มีลิเกแสดงทั้งกลางวันและกลางคืน รวมทั้ง นักแสดงลิเกได้รำถวายหลวงพ่พุทธรูปชินราชก่อนแสดงลิเกด้วย จากหลักฐานทาง

ประวัติศาสตร์ ดังกล่าว จะพบว่าแต่ละวัฒนธรรม มีบริบท มีประวัติเฉพาะของตัวเอง จากแนวคิดนี้ จอห์นสตัน (๑๙๗๘ : ๑๓๐) มีความเห็นสอดคล้องกับ โบ แอส ที่ว่า วัฒนธรรมแต่ละวัฒนธรรมมีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง และถึงแม้ว่าวัฒนธรรมจะแตกต่างกัน แต่จะไม่มีประเพณีวัฒนธรรมไหน ดีกว่า เหนือกว่า ประเพณีวัฒนธรรมอื่น ๆ ทั้งนี้เพราะแต่ละวัฒนธรรม มีความพอเพียงอยู่ในตัวของมันเอง และสามารถให้ประโยชน์ เกิดคุณค่าทางจิตใจแก่คนในท้องถิ่นสืบต่อ ๆ กัน

จากการเข้าสังเกตการณ์ และเข้าร่วมจัดงานประเพณีปิดทองพระพุทธรูปชินราชของวัดทางข้ามน้อย ตำบลหัวไทร อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา ประจำปี ๒๕๕๖ ผู้วิจัยพบว่า การจัดงานได้รับความร่วมมือจากคณะกรรมการวัดทางข้ามน้อย องค์การบริหารส่วนตำบลหัวไทร หน่วยงาน สถานศึกษา และประชาชนในหมู่ ๔ บ้านทางข้ามน้อย การจัดงานดังกล่าวมีการดำเนินการดังนี้

๑. การจัดงานวันแรก (วันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖)

จากการเข้าสังเกตการณ์ ทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม รวมทั้งสัมภาษณ์ คณะกรรมการในการดำเนินงาน ได้รายละเอียดในการจัดงานปิดทองพระพุทธรูปชินราช วัดทางข้ามน้อย ประจำปี ๒๕๕๖ ดังนี้

พิธีช่วงเช้า ขั้นตอนแรก ไหว้ศาลเพียงตา ของที่ใช้ในการเซ่นไหว้ ประกอบด้วย

๑. บายศรีปากชาม ๑ ชุด
๒. ขนมต้มขาว ขนมต้มแดง ๑ ชุด
๓. กล้วย ๑ หวี
๔. ไก่ ๑ ตัว
๕. เหล้า ๑ ขวด
๖. ผลไม้ / ขนม ๑ อย่าง หรือ ๒ อย่าง
๗. พวงมาลัยพลาสติก ๑ พวง และไหว้ศาลพระภูมิ ๑ พวง
๘. ผ้า ๓ สี ๑ ชุด และไหว้ศาลพระภูมิ / ศาลเจ้าที่ ๒ ชุด
๙. น้ำอบ
๑๐. ทองคำเปลว ๗ แผ่น

ขั้นตอนที่ ๒ พิธีทางศาสนา ในเวลา ๙.๐๐ น.

นิมนต์พระสงฆ์ จำนวน ๙ รูป มาสวดมนต์ พระปริตร สวดธรรมจักรและเจริญพุทธมนต์ ทั้งนี้ พระพุทธรูปชินราชจำลองที่จะนำมาให้คนบูชาและเช่า ในวันงานจะนำเข้ามาในโบสถ์ตอนค่ำก่อนวันงาน เพื่อทำพิธีสงฆ์ให้เกิดสิริมงคลของบวงสรวง พระพุทธรูปชินราช ประกอบด้วย ผลไม้ ๕ อย่าง บายศรี ๕ ชั้น

๑ หลัก มะพร้าว ๒ ลูก สับปะรด ขนมต้มขาว ขนมต้มแดง อาหาร หัวหมู ขนมต่าง ๆ

ซึ่งผู้วิจัยได้เข้าไปร่วมพิธีด้วย ตั้งแต่ต้นจนจบ พิธีสงฆ์ในช่วงเช้า ซึ่งคนที่เข้าร่วมพิธีจะเป็น คณะกรรมการวัดทางข้ามน้อยเป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้ผู้ทำบายศรีถวายหลวงพ่อก็เป็นประจำต่อเนื่องมา แล้ว ๓ ปี คือ ป้าเจียบ บัวลอย อายุ ๗๔ ปี โดยได้เล่าให้ผู้วิจัยฟังว่ามีความศรัทธาในหลวงพ่อกันมา ตั้งแต่เด็ก จึงมีความตั้งใจที่ทำบายศรีถวายในพิธีบวงสรวง หลวงพ่อพระพุทธรูปชินราช

ซึ่งจะสังเกตว่า ประชาชนจะทยอยมาไหว้และปิดทองหลวงพ่พระพุทธรูปชินราชในช่วงสาย ของวันแรก และจะเป็นจำนวนมากในช่วงตอนกลางคืน

ในตอนค่ำทางคณะกรรมการวัด ได้จัดลิเกคณะศรามา เล่นถวาย โดยจ้างคืนละ ๙๐,๐๐๐ บาท ก่อนแสดงลิเก คณะลิเกจะมีนางรำ มารำถวาย รอบแรก แสดงเวลา ๑๙.๐๐ น. รวมทั้งสิ้น ๑๐ คน เรียกว่า รำถวายมือ ส่วนรอบที่สองถึงรอบรองสุดท้าย จำนวน ๕ คน และรอบสุดท้าย จำนวน ๑๐ คน เหมือนรอบแรก จากการสอบถามคณะกรรมการวัดทางข้ามน้อย ได้กล่าวว่า ในคืนวันที่ ๒๐ มีนาคม พ.ศ.๒๕๕๖ มีคนมาแก้บน จำนวน ๖๒ ราย และนางรำต้องรำถวาย ๖๒ รอบ โดยคน ที่มา แก้บนจะจ่ายให้คณะกรรมการวัดคนละ ๓๐๐ บาท นางรำที่รำถวายได้เที่ยวละ ๒๐๐ บาท นำเงินเข้า วัดทางข้ามน้อย ๑๐๐ บาท จากการสัมภาษณ์ คณะกรรมการวัด ได้เล่าให้ฟังว่า หลวงพ่อพระพุทธรูปชินราช โปรดลิเกมากและการรำถวาย ซึ่งคณะลิเกจะให้นางรำ รำถวายและแก้บนตามที่ประชาชนมาตั้งจิต อธิษฐาน และได้สมปรารถนาเสร็จสิ้นก่อน จึงจะเล่นลิเก ซึ่งลิเกจะเริ่มเล่นประมาณ ๒๒.๐๐ น.

๒. การจัดงานวันที่สอง (วันที่ ๒๑ มีนาคม พ.ศ.๒๕๕๖)

ในส่วนของวันที่สองจะมีลิเกเล่นภาคกลางวัน โดยคณะกรรมการวัด ได้ไปติดต่อ คณะลิเกที่อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา และกลางคืนเป็นลิเกคณะพรเทพ พรทวี ได้จ้างคืนละ ๑๐๐,๐๐๐ บาท ซึ่งสอบถามจากคณะกรรมการวัดมีนางรำมารำถวาย ๑๘ เที้ยว เนื่องจากมีผู้มาแก้บนตอนกลางวัน ๑๘ ราย ส่วนภาคกลางคืน มีจำนวน ๓๐ กว่า ราย ที่มาแก้บนหลวงพ่อพระพุทธรชินราช

นอกจากมีลิเกและนางรำมารำถวาย ทางคณะกรรมการวัดทางข้ามน้อย และองค์การบริหารส่วนตำบลหัวไทรจัดกิจกรรม ไฟฟ้าโซค รำวงย้อนยุค เพื่อนำรายได้มาบำรุงวัดทางข้ามน้อย

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการวัด ประชาชนที่มาปิดทองหลวงพ่อพุทธรชินราชที่มาแก้บน ส่วนใหญ่บนเรื่องค้าขาย การสอบได้ การรักษาโรค ซึ่งจะพบว่าศาสนาก็กลายเป็นสิ่งจำเป็นของมนุษย์ วัตถุประสงค์เบื้องต้นของศาสนาเพื่อส่งเสริมความเข้าใจอันดีต่อกัน ตลอดจนคงไว้ซึ่งความสามัคคี องค์ประกอบของศาสนา ได้แก่ พิธีกรรม (ritual of ceremony) สัญลักษณ์ (symbolism) สิ่งศักดิ์สิทธิ์ (sacred objects) องค์กร (organization or building) และคำสอนหรือความเชื่อ (theology or belief)

๓. แนวทางสืบสานประเพณี และการถ่ายทอดประเพณีท้องถิ่น

๑. มีการประชาสัมพันธ์ผ่านรถกระจายเสียงของหมู่บ้าน
๒. มีการประชาสัมพันธ์ให้คนนอกพื้นที่เข้ามาร่วม เช่น ทำแผ่นปลิวประชาสัมพันธ์
๓. ให้นักเรียน นักศึกษา เข้ามาร่วมกิจกรรมการแสดง จัดกิจกรรมการแสดงหรือการเล่นพื้นบ้าน

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องความเชื่อของประชาชนต่องานประเพณีปิดทองพระพุทธรูปของวัดทางข้ามน้อย ตำบลหัวไทร อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา

๕.๑ วัตถุประสงค์การวิจัย

๕.๑.๑ เพื่อศึกษาความเชื่อของประชาชนที่มีต่อประเพณีปิดทองหลวงพ่พุทธรูปของวัดทางข้ามน้อย

๕.๑.๒ เพื่อสืบสานประเพณีปิดทองหลวงพ่พุทธรูปของวัดทางข้ามน้อย

๕.๒ วิธีการดำเนินวิจัย

๕.๒.๑ แหล่งข้อมูลจากบุคคล ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๔ สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลหัวไทร คณะกรรมการวัดหัวไทร ผู้เข้าร่วมกิจกรรม โดยมีการเลือกกลุ่มตัวอย่างมาเป็นตัวแทนในการศึกษาดังนี้

๑. กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เป็นการเลือกผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดงานประเพณีปิดทองพระพุทธรูปของวัดทางข้ามน้อย ตำบลหัวไทร อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๔ ตำบลหัวไทร อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา คณะกรรมการวัดทางข้ามน้อย

๒. กลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ เป็นการสอบถามข้อมูลจากผู้เข้าร่วมกิจกรรมงานประเพณีปิดทองพระพุทธรูปของวัดทางข้ามน้อย ตำบลหัวไทร อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา

๕.๒.๒ แหล่งข้อมูลจากเอกสาร ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากเอกสารเผยแพร่ประเพณีปิดทองพระพุทธรูปของวัดทางข้ามน้อย เอกสารจากประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมของอำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐาน

๕.๓ การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีในบทที่ ๒ มาวิเคราะห์เพื่อนำเสนอข้อมูลดังนี้

๑. วิเคราะห์กระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการวัดทางข้ามน้อย ในการบริหารจัดการงาน ประเพณีนมัสการพระพุทธรูปของวัดทางข้ามน้อย ตำบลหัวไทร อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา

๒. วิเคราะห์ปัจจัยที่มีความเชื่อในการนมัสการพระพุทธรูปของวัดทางข้ามน้อย

๕.๑ สรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

๑. การใช้แบบสอบถามผู้เข้าร่วมปิดทองพระพุทธรูป ณ วัดทางข้ามน้อย ตำบลหัวไทร อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นเพศหญิงมากที่สุด ร้อยละ ๘๐ โดยมีอายุ ๓๑-๓๕ ปี มากที่สุด และมีภูมิลำเนาอยู่ตำบลหัวไทร อำเภอบางคล้า จ.ฉะเชิงเทรา มากที่สุด และรองลงมาตำบลปากน้ำ อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา อาชีพส่วนใหญ่ คือ เกษตรกร ทั้งนี้

ประชาชนที่มาร่วมงานประจำปี วัดทางข้ามน้อย จะมาเฝ้า นงานประเพณี ปิดทองพระพุทธรูปชินราชในเดือน ๔ มากกว่า มาร่วมประเพณีแห่พระพุทธรูปชินราชในเดือน ๑๑ อาจจะเป็นเพราะว่า เดือน ๔ ช่วงมีนาคมเป็นช่วงไม่มีฝน ส่วนงานแห่พระพุทธรูปชินราชในเดือน ๑๑ ซึ่งตรงกับช่วงออกพรรษาเป็นช่วงฤดูฝนและน้ำได้ท่วมที่วัดเริ่มตั้งปี พ.ศ.๒๕๕๔ – ปัจจุบัน จึงทำให้เดินทางมาร่วมงานไม่สะดวก เหมือนในเดือน ๔

จะพบว่าจำนวนครั้งที่มาร่วมงาน ๑ – ๓ ครั้ง มากที่สุด รองลงมาจำนวน ๑๖ ครั้งขึ้นไป สาเหตุที่มาร่วมงานประจำปี มีเพื่อปิดทองและขอพรมากที่สุด รองลงมาเพื่อทำบุญและมาเพื่อแก้บน โดยส่วนใหญ่จะมาบนกับหลวงพ่อบุญการหายจากการป่วยและการทำนาให้ได้ผลผลิตดี มากที่สุด รองลงมา เรื่องเรียนและการทำฟาร์มกุ้ง จากการที่ผู้วิจัยได้เข้าไปร่วมงานและสังเกตแบบมีส่วนร่วม รวมทั้งสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน ในการจัดงานวันแรกจะมีพิธีกรรมทางศาสนา เวลา ๐๙.๐๐ น. พระสงฆ์ จำนวน ๙ รูป จะมาสวดพระปริตร / สวดธรรมจักร ของที่บวงสรวงพระพุทธรูปชินราช ประกอบด้วย บายศรี จำนวน ๕ ชั้น หัวหมู มะพร้าว ๒ ลูก สี่ บเปรด ขนมต้มแดง ขนมต้มขาว อาหารและขนมผลไม้ ๕ อย่าง

ภาคบ่ายประชาชนจะทยอยกันมาสักการะ พระพุทธรูปชินราชบางคนก็นำกล้วยหอม เมื่อสำเร็จสมปรารถนาจะมาแก้บน คณะกรรมการวัด และจ่ายเงินคนละ ๓๐๐ บาท ในการให้นางรำ รำถวายในช่วงกลางคืน โดยเริ่มเวลา ๑๙.๐๐ น. ซึ่งนางรำที่รำถวายมาจากคณะลิเกที่คณะกรรมการวัดและประชาชนจ้างมาเพื่อเล่นถวายหลวงพ่อบุญการหายจากการป่วย

ได้ ๒๐๐ บาท อีก ๑๐๐ บาท นำมาบำรุงวัดทางข้ามน้อย จากการสัมภาษณ์ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ ๔ นายสุรพล โกศาสตร และลุงประสิทธิ์ พลัดอยู่ ประธานคณะกรรมการวัดทางข้ามน้อย ได้เล่าให้ฟังว่าหลวงพ่อบุญการหายจากการป่วยและการทำนาทางคณะกรรมการวัดจะต้องนำมาแสดงทุกปี ไม่ว่าจะเป็นงานแห่หลวงพ่อบุญการหายจากการป่วยในเดือน ๑๑ และงานปิดทองพระพุทธรูปชินราชในเดือน ๔ ต้องนำมาแสดงทุกครั้ง ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน หากนำภาพยนตร์มาฉายจะไม่เกิ ดสิริมงคลและมีเหตุการณ์ไม่ดีเกิดขึ้นในหมู่บ้าน

ดังนั้นประชาชนที่มีกำลังทรัพย์มากจะมีแก้บนด้วยลิเก ส่วนคนที่มีกำลังทรัพย์น้อยจะแก้บนด้วยการให้นางรำรำถวาย ในการรำถวาย รอบแรกมีนางรำ จำนวน ๑๐ คน เรียกว่า “รำถวายมือ” และรอบที่ ๒ ถึงรอบสุดท้าย จำนวน ๕ คน และรอบสุดท้าย ๑๐ คน

ส่วนวันที่สองของงานทุกปี

จะมีลิเกแสดงถวายให้หลวงพ่อบุญการหายจากการป่วย ในช่วงกลางวันด้วยและมีนางรำมารำถวายแก้บนตามที่ประชาชนบนและได้สมดังปรารถนา ทั้งภาคกลางวันและภาคกลางคืน (สอดคล้องกับงานวิจัยของพระปลัดทองกร อนุบาล (เตจา : ๒๕๕๑) ทำงานวิจัยเรื่องการศึกษาเชิงวิเคราะห์ความเชื่อของประชาชนเกี่ยวกับความศักดิ์สิทธิ์ หลวงพ่อศิลา วัดทุ่งเสลี่ยม อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย พบว่าประชาชนมีความเชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ ของหลวงพ่อบุญการหายจากการป่วย ได้แก้ด้านประสบความสำเร็จในชีวิต

ด้านแก้ไขปัญหาชีวิต ด้านการขอโชคลาภ ด้านการเรียนและด้านประกอบธุรกิจ โดยให้ความสำคัญต่อหลวงพ่อดิลก เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ เมื่อยามเดือดร้อนด้วยเรื่องนานาประการ

จากการสัมภาษณ์ ป้าเงียบ บัวลอย อายุ ๗๔ ปี อยู่ที่หมู่ ๔ ทางข้ามน้อย ตำบลหัวไทร อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา ได้กล่าวว่ามีความศรัทธาในหลวงพ่พระพุทธชินราชมาก โดยมางานปิดทองประจำปีตั้งแต่ยังวัยรุ่นจนถึงปัจจุบัน และได้ทำบายศรีถวายหลวงพ่ ๓ ปี อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้นางอนันต์ อินทรพิทักษ์ อาศัยอยู่ที่ตำบลปากน้ำ อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา ได้มาต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี ตั้งแต่วัยรุ่น จนถึงปัจจุบัน มีความเชื่อว่าหลวงพ่พระพุทธชินราชมีความศักดิ์สิทธิ์และขอพรให้ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน การทำการเกษตรเป็นประจำทุกปีและทุก ๆ ปี จะจ้างนางรำถวายหลวงพ่พระพุทธชินราช

นักมานุษยวิทยา อธิบายถึง การดำรงอยู่ของโลกศักดิ์สิทธิ์และโลกสามัญไว้อย่างน่าสนใจ ดังนี้

เอมี เดอร์ไคม์ (Emile Durkheim) เสนอว่า พิธีกรรมและสัญลักษณ์ของโลก ความศักดิ์สิทธิ์ เป็นตัวแทนที่เป็นรูปธรรมของความเป็นสังคมในชีวิตประจำวัน มนุษย์ที่ติดต่อกับพิธีกรรม บรรยาการและสัญลักษณ์ ทำให้ความเป็นพวกเดียวกันตกลึก เกิดความสำนึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

นอกจากนี้ เดอร์ไคม์ (Durkheim) ยังได้อธิบายในเรื่องศาสนาไว้อย่างเป็นระบบ ความว่า ศาสนา คือระบบความเชื่อและหลักปฏิบัติซึ่งแยกแยะ ระหว่างความศักดิ์สิทธิ์ (Sacred) กับความสามัญ (Profane) ออกจากกันอย่างชัดเจน ศาสนาเป็นกลไกสำคัญในการควบคุม รักษา กฎเกณฑ์ กติกาและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม

๕.๒ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

๑. ควรมีการปรับปรุงการจัดช่องทางการจราจรให้เป็นระบบ สถานที่จอดรถ ห้องน้ำ
๒. ควรจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ แผ่นพับไว้ตามชุมชนใหญ่ ๆ เพื่อประชาสัมพันธ์ให้คนมาเที่ยวงานประจำปี
๓. ควรประสานกับท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดฉะเชิงเทรา กำหนดเป็นปฏิทินการท่องเที่ยว ประจำปี

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

๑. ควรศึกษาวิจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดประเพณี ปิดทองพระพุทธชินราช วัดทางข้ามน้อย ตำบลหัวไทร อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา

บรรณานุกรม

- คณาจารย์มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (๒๕๕๑). เทศกาลและพิธีกรรมพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร.
- คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (๒๕๕๑). วัฒนธรรมไทย. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เจียบ บัวลอย. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์. อาริยา บุญทวี. เป็นผู้สัมภาษณ์ ที่โบสถ์วัดทางข้ามน้อย. เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖.
- จินตนา ธรรมสุวรรณ. สืบค้นเมื่อวันที่ ๗ มิถุนายน ๒๕๕๖. เรื่องละครแก่นบนหลวงพ่อบุทธโสธร. แหล่งข้อมูล www.thaithesis.ory/detail.phpMid=45304.
- ชลอ วัฒนภักตร์. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์. อาริยา บุญทวี เป็นผู้สัมภาษณ์. ที่วัดทางข้ามน้อย. เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖.
- ทวีศักดิ์ ล้อมลิ้ม และคณะ. (๒๕๔๒). มนุษย์กับการเปลี่ยนแปลง. มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- นิภา เจียมโมสิต และคณะ. (๒๕๕๑). การมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนในการบริหารจัดการ วัฒนธรรม : กรณีศึกษาประเพณีบุญกลางบ้าน อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม.
- บัณฑิต บุญประเสริฐ. (๒๕๕๓). ประวัติวัดทางข้ามน้อย. ฉะเชิงเทรา (เอกสาร)
- ประสิทธิ์ พลัดอยู่. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์. อาริยา บุญทวี เป็นผู้สัมภาษณ์. ที่วัดทางข้ามน้อย. เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖.
- พระปลัดดอกลงกรณ์ อนุบาลโย (เต จา). สืบค้นเมื่อวันที่ ๗ มิถุนายน ๒๕๕๖. เรื่องการศึกษาเชิงวิเคราะห์ความ เชื่อของประชาชนเกี่ยวกับความศักดิ์สิทธิ์หลวงพ่อบุทธโสธร จังหวัดสุโขทัย. แหล่งข้อมูล www.czngporsila.com/index.php?
- วิชัย พงษ์ใหม่และบุญมา พงษ์ใหม่. (๒๕๔๗). ประวัติการตั้งถิ่นฐานของชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทรา. มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์.
- วิมล จิโรจน์และคณะ (๒๕๔๘). วิถีไทย. กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์แสงดาว.
- วรทยา บุญเพ็ง. (๒๕๔๕). การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษากองทุนหมู่บ้าน ทางข้ามน้อย หมู่ที่ ๔. ฉะเชิงเทราสถาบันราชภัฏราชชนครินทร์.
- สนธิ สมครการ. (๒๕๓๙). ความเชื่อและศาสนาในสังคมไทยวิเคราะห์เชิงสังคม - มานุษยวิทยา. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ที่ โอ.เอส.พรินต์ติ้งเฮาส์.
- สมชัย ใจดี และบรรยง ศรีวิริยาภรณ์. (๒๕๔๐) ประเพณีและวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพฯ : บริษัทโรงพิมพ์ไทย วัฒนาพานิช จำกัด.
- สรณมิตร ประชาญสิทธิ์. (๒๕๔๗). โลกศักดิ์สิทธิ์ (The sacrde) และโลกสามัญ (The profane) นัย ความหมายของทุนวัฒนธรรมการท่องเที่ยวต่อระบบเศรษฐกิจและการจัดการ. กรุงเทพมหานคร. พิมพ์ที่บริษัท พี.เอ.ลิฟวิ่ง จำกัด.
- สุพัตรา สุภาพ. (๒๕๔๓). สังคมและวัฒนธรรมไทย ค่านิยม ครอบครัว ศาสนา ประเพณี. กรุงเทพมหานคร. บริษัทโรงพิมพ์ ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.
- สุรพล โกศาตร์. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์. อาริยา บุญทวี เป็นผู้สัมภาษณ์. ที่วัดทางข้ามน้อย. เมื่อวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๔.

องค์การบริหารส่วนตำบลหัวไทร. (๒๕๕๔). สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบล
หัวไทร. ฉะเชิงเทรา : องค์การบริหารส่วนตำบลหัวไทร

ภาคผนวก

แบบสอบถาม

ความเชื่อของประชาชนต่องานประเพณีนมัสการพระพุทธชินราช
ของวัดทางข้ามน้อย ตำบลหัวไทร อำเภอบางคล้า จังหวัด
ฉะเชิงเทรา ปี พ.ศ.๒๕๕๖

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

๑. เพศ	☐ ชาย	☐ หญิง		
๒. อายุ	☐ น้อยกว่า ๑๕ ปี	☐ ๑๖ – ๒๐ ปี	☐ ๒๑ – ๒๕ ปี	☐ ๒๖ – ๓๐ ปี
	☐ ๓๑ – ๓๕ ปี	☐ ๓๖ – ๔๐ ปี	☐ ๔๑ – ๔๕ ปี	☐ ๔๖ – ๕๐ ปี
	☐ ๕๑ – ๕๕ ปี	☐ ๕๖ – ๖๐ ปี	☐ ๖๑ ปี ขึ้นไป	
๓. ภูมิลำเนา หมู่บ้าน.....	ตำบล.....	อำเภอ.....	จังหวัด.....	
๔. อาชีพ	☐ เกษตรกร	☐ ค้าขาย	☐ รับจ้าง	☐ ข้าราชการ

- ☐ นักการเมืองท้องถิ่น ☐ ผู้นำชุมชน ☐ นักเรียน ☐ นักศึกษา
☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

ตอนที่ ๒ ข้อมูลเกี่ยวกับความเชื่อที่มีต่อประเพณีมัสการพระพุทธรชินราช

๑. ท่านมางานประจำปีวัดทางข้ามน้อยในช่วงใด (ตอบได้มากกว่า ๑ ข้อ)

- ☐ ประเพณีแห่พระพุทธรชินราชในเดือน ๑๑
☐ ประเพณีแห่พระพุทธรชินราชในเดือน ๔
☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

๒. จำนวนครั้งที่มางานประจำปีพระพุทธรชินราช

- ☐ ๑ - ๓ ครั้ง ☐ ๔ - ๖ ครั้ง ☐ ๗ - ๙ ครั้ง
☐ ๑๐ - ๑๒ ครั้ง ☐ ๑๓ - ๑๕ ครั้ง ☐ ๑๖ ครั้ง ขึ้นไป

๓. สาเหตุที่มางานประจำปีพระพุทธรชินราช (ตอบได้มากกว่า ๑ ข้อ)

- ☐ เพื่อมาแก้บน ☐ เพื่อมาปิดทองและขอพร ☐ เพื่อมาชมลึงเก
☐ เพื่อมาทำบุญ ☐ เพื่อสร้างความสัมพันธ์ของหมู่บ้าน
☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

๔. ในกรณีที่ท่านมาแก้บนท่านมาแก้บนเรื่องใด

- ☐ การทำฟาร์มกุ้ง ☐ การทำฟาร์มปลา ☐ ค้าขาย
☐ ขายที่ดินได้ ☐ เกณฑ์ทหาร ☐ หายจากการไม่สบาย
☐ เรื่องเรียน ☐ การได้งานทำ
☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะในการจัดงานประเพณีมัสการพระพุทธรชินราช ณ วัดทางข้ามน้อย

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม
จากศูนย์ศิลปะ วัฒนธรรมและท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

ประวัติผู้วิจัย

๑. ผู้วิจัย : นางสาวอารียา บุญทวี

๒. ตำแหน่ง : ผู้อำนวยการศูนย์ศิลปะ วัฒนธรรมและท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์

๓. หน่วยงานที่สังกัด : ศูนย์ศิลปะ วัฒนธรรมและท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ ๔๒๒ ถ.มรุพงษ์ ต.หน้าเมือง อ.เมือง จ.ฉะเชิงเทรา ๒๔๐๐๐ โทรศัพท์ ๑๓๘ - ๘๑๐ - ๔๔๑

๔. ประวัติการศึกษา : ปริญญาตรี สาขาวิชาสื่อสารมวลชน (เกียรตินิยม อันดับ ๑)

ปริญญาโท สาขาวิชาการจัดการพัฒนาสังคม จากสถาบันพัฒนาบริหาร

ศาสตร์

๕. สาขาที่ชำนาญ : สังคมศาสตร์

๖. งานวิจัย :

- กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในการผลิตหมวกกล้วยกล้วย ตำบลปากน้ำ อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา พ.ศ.๒๕๔๗
- การวิจัยส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อพัฒนา คุณภาพมาตรฐานผลิตภัณฑ์ตะเกียงไม้ ตำบลพิมพา อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา พ.ศ.๒๕๔๘
- รายงานการสำรวจข้อมูลท้องถิ่น เรื่องการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น เกี่ยวกับหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ในอำเภอมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา พ.ศ.๒๕๔๘
- ทัศนะของประชาชนที่มีต่อการบริการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลหัวไทร อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา พ.ศ.๒๕๔๙
- กระบวนการเรียนรู้และจัดการความรู้ เรื่องตะไคร้ของประชาชนตำบลคลองเขื่อน กิ่งอำเภอกองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา พ.ศ.๒๕๕๐
- ความพึงพอใจในการบริการศูนย์ศิลปะ วัฒนธรรมและท้องถิ่น พ.ศ.๒๕๕๑
- ความพึงพอใจและความต้องการของนักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ สาขาการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ พ.ศ.๒๕๕๑
- การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้กับนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ พ.ศ.๒๕๕๒
- การสร้างองค์ความรู้และพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถ์จากกล้วยแปรรูป การศึกษาค่ายออกแบบผลิตภัณฑ์จากใบกล้วยแปรรูปของบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) พ.ศ.๒๕๕๓
- แนวทางการพัฒนาศักยภาพมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ ในการส่งเสริมศิลปะ วัฒนธรรมและการท่องเที่ยวในชุมชน พ.ศ.๒๕๕๔ - ๒๕๕๕